

ΕΙΚΟΣΤΗ ΠΕΜΠΤΗ ΜΑΡΤΙΟΥ

Αἱ μεγάλαι ἀμφιετηρίδες εἶνε σταθμοὶ μνημόσυνοι, καὶ οὐς τὰ ἔθνη ὄφειλουσι νάναμετρῶσι μὲν τὸ παρελθόν, νὰ μελετῶσι δὲ τὸ μέλλον.

Τοιαύτη μεγάλη ἡμέρα εἶνε διὰ τοὺς "Ελληνας ἡ εἰκοστὴ πέμπτη Μαρτίου. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς, ὅτι ἡ ἔκρηξις τῆς ἐπαναστάσεως προηγήθη τῆς εἰκοστῆς πέμπτης Μαρτίου κατά τινας ἡμέρας καὶ ὅτι ἄλλως ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ πρώτη ἔθνικὴ συνέλευσις ὡς ἐπέτειον τῆς ἔθνικῆς παλιγγενεσίας καθάρισε τὴν 1 Ἰανουαρίου. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου τὸ ἔθνος ἀπὸ μακροῦ ἥδη χρόνου συνείθισε νὰ συνδέῃ τὰς μεγάλας τοῦ Ἱεροῦ ἀγῶνος ἀναμνήσεις πρὸς τὴν ἡμέραν τοῦ Εὔαργελισμοῦ, ἦτις ὥρισθη διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος τοῦ ἀειμνήστου βασιλέως "Οθωνος πρὸς πανηγυρισμὸν τοῦ εὐτυχοῦς τῆς ἀπελευθερώσεως γεγονότος.

Οὐδὲ εἶνε μοναδικὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὸ φαινόμενον τοῦ ἑορτασμοῦ μεγάλης τινὸς νίκης ἐν ἡμέρᾳ διαφόρῳ ἐκείνης καθ' ἣν ἐτελέσθη ἡ μάχη ἡ ἀγαγοῦσα εἰς τὴν νίκην. Κατὰ περίεργον μάλιστα σύμπτωσιν αὐτῶν τῶν μαχῶν τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῆς Σαλαμίνος τὰ παρὰ τοῖς ἀρχαῖοις Ἀθηναῖοις ἐπινίκια δὲν ἐτελοῦντο ἀκριβῶς καθ' ἃς ἡμέρας εἶχον πολεμηθῆ ἀι ἐνδοξοῖς ἐκεῖναι μάχαι. Ἀλλὰ τί ἑορτάζομεν, πανηγυρίζοντες τὴν εἰκοστὴν πέμπτην Μαρτίου;

"Αν ἀναμετρήσωμεν τὴν καθ' ὅλου ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἐπὶ αἰῶνας μακροὺς ἀγωνισθέντος χάριν τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ πρὸς βαρβάρους πολυωνύμους, τέσσαρες πρὸ πάντων μεγάλαι περίοδοι συγχεντροῦσι τὴν ἡμετέραν προσοχήν. Εἶνε δὲ αὗται οἱ περισκοποὶ πόλεμοι, αἱ στρατεῖαι τοῦ Ἀλεξανδροῦ, οἱ πρὸς τοὺς Βουλγάρους ἀγῶνες Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου καὶ ὁ ὑπὲρ παλιγγενεσίας ἀγών.

Τῶν τεσσάρων τούτων μεγάλων ἀνδραγαθιῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους κοινὸς εἶνε ὁ χαρακτήρ. Ὁ Ἑλληνισμὸς ἀγωνίζεται μετ' ἐθελοθυσίας καὶ νικηφόρος, ἐν ἀμύνῃ ἡ ἐπιθέσει, πρὸς τοὺς βαρβάρους, καὶ νικῶν διασώζει τὴν ἐλευθερίαν ἡ ἐπιβάλλει καὶ διαδίδει τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμόν.

Ἄλλ' ὅμως τῶν παρεμφερῶν τούτων ἀνδραγαθιῶν εἶνε οὐχ ἡττον μεγάλαι αἱ πρὸς ἀλλήλας διαφοραί. Πρὸς μὲν τοὺς Πέρσας ὑπὲρ τῆς ιδίας πατρίδος ἀμυνόμενοι οἱ "Ελληνες ἔχουσι γῆν

ἐλευθέραν, ὑπὲρ τῆς ἀγωνίζονται, καὶ ἀφορμῶνται ἀπὸ πατρίδων οὐ μόνον ἐλευθέρων, ἀλλὰ καὶ ἀκμαζούσων. "Ηρει δὲ μόνον ἡ κοινὴ σύμπραξις καὶ ὁ περὶ τὸ μάχεσθαι ἡρωισμὸς, δπως ἀποκρουσθῇ ὁ βαρβάρος ὁ διανοηθεῖς καὶ ἀποτολμήσας νὰ χαλκεύσῃ τὰ δεσμὰ τῆς Ἑλλάδος. Καίτοι δὲ ἡ ἔννοια τῆς ἐνότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἣν εἴπερ τις καὶ ἀλλη διατραχόνει ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν πίεσιν τοῦ κινδύνου μέχρι τινὸς μόνον ἀνεπτύχθη, οὐδὲ ἔξυφανθη τελεία, αἱ πολιτικαὶ ἀρεταὶ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης, αἰτινες πόλεις καὶ πρωταγώνιστοῦσιν ἐν τῷ ἀγῶνι, καὶ ἡ ἐθελοθυσία τῶν πολιτῶν αὐτῶν ἡγαγον εἰς τὴν μεγάλην νίκην ἐν τῷ δυσαναλόγῳ ἀγῶνι.

Ἡ δὲ ἀνὰ τὴν Ἀσίαν καὶ μέχρις Αιγύπτου νικηφόρος προέλασις τοῦ μεγάλου Ἀλεξανδροῦ καὶ ἡ κατάλησις τοῦ περισκοῦ βασιλείου καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ ἰδρυσις ἐλληνικῶν πολιτειῶν καὶ καταπληκτικὴ διάδοσις τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ συνετελέσθη διὰ συνδρομῆς θαυμασίας περιστάσεων εὐνοϊκῶν. Τὰς ἐξηντλημένας καὶ ἐξανθούσας ἥδη πόλεις τῆς νοτιωτέρας Ἑλλάδος ἔχει ἐκνικήσει καὶ καταβάλει γένα ἐλληνικὴ δύναμις ἀπὸ βορρᾶ, νέος γενναῖος λαὸς εὐρισκόμενος ἐν τῷ σταδίῳ τῆς ἀναπτύξεως, ἡ κραταιὰ ἐλληνικὴ δυναστεία τῆς Μακεδονίας, ἐπωφελουμένη τὰ τε ἀγαθὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὰ πταίσματα τῶν Ἑλλήνων. Ο δ' Ἑλληνισμὸς ὑπὸ τὸν νέον ἐκεῖνον πολιτειακὸν τύπον μετὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν μακεδονικῶν καὶ ἐλληνικῶν δυνάμεων ὑπὸ τοῦ Φιλίππου θαυματουργεῖ ἀληθῶς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἡρωικοῦ αὐτοῦ μέσου καὶ ἐκδικεῖ διὰ τῆς ἐκνικήσεως τῶν Περσῶν μέχρις αὐτῆς αὐτῶν τῆς κοιτίδος τὴν πυρπόλησιν τῶν ἐλληνικῶν ἵερῶν ὑπὸ τοῦ Ξέρξου καὶ τοῦ Μαρδονίου. Οὕτω θριαμβεύει ἐπιφανῶς ὁ Ἑλληνισμὸς ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς Μακεδονίας καὶ ἐκτελεῖται τότε πρῶτον ἡ ἐπαγγελία καὶ ὁ δρός τῶν Ἑλλήνων ὃν ὕμοσαν τὴν ὑστεραίαν τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν, ἀλλ' ὃν δὲν ἡδυνήθησαν νὰ ἐκπληρώσωσιν ἐπὶ ἔνα δόλον αἰῶνα καὶ ἡμισυν, ὑπὸ ὄμοφύλων συνεχόμενοι κακῶν. Καὶ δύμας ἡ συμμετοχὴ τῆς ἐντεῦθεν Ἑλλάδος εἰς τὸ μέγα ἔργον εἶνε μικρὰ, καὶ ἐν ταῖς ἐλληνίσις πόλεσιν ἀπηχεῖ ἐν ἔθνικῇ παραφωνίᾳ ἡ δυσμένεια ἡ καὶ αὐτὴ ἡ βοὴ τῆς στάσεως ἐναντίον τοῦ νικηφόρου

παμβάσιλέως τῶν Ἑλλήνων τοῦ ἀγοντος ὑπερηφανα μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τῆς Ασίας τὰ σύμβολα τοῦ νικῶντος ἐλληνισμοῦ.

Τελευτῶντος δὲ τοῦ δεκάτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος καὶ ἀρχομένου τοῦ δωδεκάτου νικᾷ τέλος μετ' ἀγῶνας τριάκοντα ἐτῶν καὶ ὑπερέκεινα τοὺς Βουλγάρους ὁ Βασιλεὺς καὶ ἐκδικεῖται τὴν νίκην τοῦ Κρούμου, μεθυσκομένου ἀπὸ τοῦ ἀργυροδέτου κρανίου τοῦ ἡττηθέντος βασιλέως Νικηφόρου. Ο μέγας βασιλεὺς περιφέρει ἀνὰ τὴν Ῥοδόπην καὶ τὸν Αἴμον, παρὰ τὸν Ὁρθολόν καὶ τὸν Ἰστρὸν τὸ σῶμά του τὸ γιγάντειον, δπερ δὲν ἡδυνήθη νὰ κάμψῃ τὸ βάρος ὑπερεξήκοντα ἐτῶν, καὶ αἱ στρατιαὶ αὐτοῦ καὶ τῶν μεγάλων τοῦ στρατηγῶν νικῶσι τέλος μετὰ μυρίας κακούχιας, μετ' ἀγῶνας ὑπερανθρώπους, μετὰ μάχας πολυνέκρους τοὺς ἐπιδρομεῖς τοὺς ἐγκαθιδρυθέντας ἐν ταῖς βορειοτέραις ἐλληνικαῖς χώραις ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀδρίου μέχρι τῆς Πιερίας καὶ τῶν Σερρῶν, τελευτῶν δὲ καταλύει ὁ νικηφόρος αὐτοκράτωρ τὴν βουλγαρικὴν βασιλείαν καὶ θύει τὰ εὐχαριστήρια ἐπὶ τε τοῦ Παρθενῶνος εἰς τὴν Πλαταγίαν καὶ ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ. Ἀλλ' αἱ μεγάλαι νικαὶ τοῦ Βουλγαροκτόνου ἐπετεύχθησαν ὑπὸ αὐτοκράτορος βασιλείου μεγάλου, ἐπεκτεινομένου ἐπὶ ἀπασαν τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου καὶ τὰς νίκους τοῦ Αιγαίου καὶ εἰς μέρας τῆς Ασίας, ἔχοντος δὲ πόρους εἰς μέγα μέρος τῆς Ασίας, ἔχοντος δὲ πόρους πακπληθεῖς καὶ κεκτημένου παρ' οὐλας τὰς ἐπὶ προγενεστέρων βασιλέων ἀτυχίας δύναμιν μεγίστην καὶ τοιαύτην, ὡς τὰ νικῆσαν συγχρόνως τοὺς "Αραβας, νὰ διαφυισθῆται δὲ τὰ νότια τῆς Ιταλίας εἰς τὸν γερμανικὸν αὐτοκρατορικὸν οἶκον.

Ἄλλα τις ἡτο ἡ θέσις τοῦ Ἑλληνικοῦ, δτε ἀνυψώθη κατὰ τὴν τετάρτην περίοδον τῶν ἀνδραγαθιῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἡ σημαία τῆς ἐλευθερίας; "Ἐλλὰς δὲν ὑφίστατο, ἀλλ' ὑπῆρχον μόνον "Ἑλληνες. Πέπλος δουλείας τετραχοσίων ἐτῶν εἶχε καταβάλει τὰ πάντα. Ἀπανταχοῦ ἐρείπια καὶ διωγμὸς καὶ ταλαιπωρίας καὶ καταισχύνη. Πᾶσ' ἀπόπειρ' ἀποτινάξεως τοῦ ἀλγεινοῦ ζυγοῦ διὰ τῶν πικρῶν ἐκείνων αἰώνων εἶχε ναυαγῆσει. Πᾶσα προσδοκία τοῦ ἔθνους ἐφαίνετο ἐκλιπούσα. Ἀλλ' ὑπὸ τὰ ἐρείπια καὶ τὴν τέφραν διεσώζετο ὁ σπινθῆρ τῆς ἐλευθερίας, ὃν ὑπεδαύλιζον οἱ στρατιῶται τὸ πρῶτον οἱ φυγόντες μετὰ

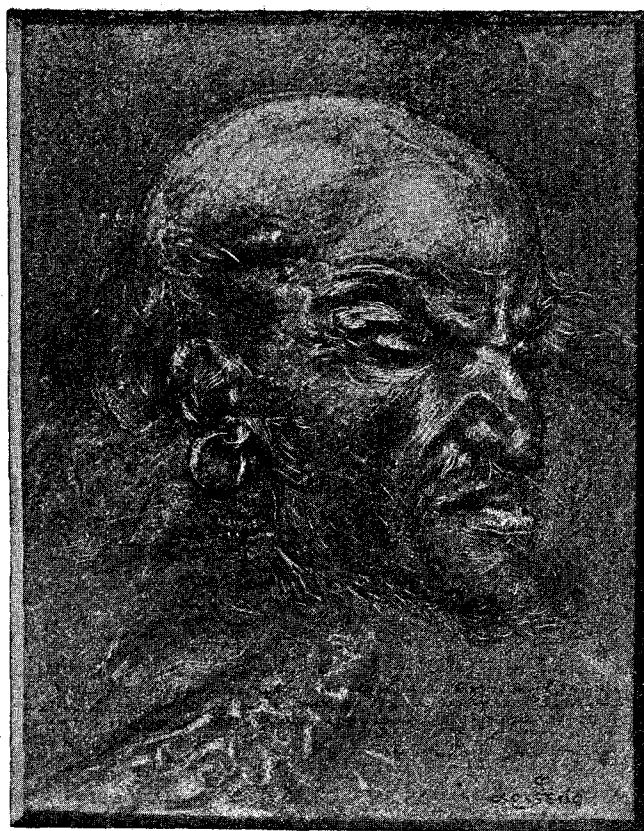
τὴν μοιραίαν δούλωσιν τοῦ ἔθνους καὶ διατηρήραντες τὴν ἔξιν τοῦ μάχεσθαι ὑπὸ ἡγεμόνας ἀλλοφύλους ἐν τοῖς πεδίοις μαχῶν ξένων, οἱ κλέφται δὲ καὶ ἀρματωλοὶ κατόπιν. Ὁ πεδαύλιζον τὸν σπινθῆρα ἐκεῖνον πλὴν αὐτῶν οἱ διακεριμένοι τῶν Φαναριωτῶν διερμηνεύον τῆς Πύλης καὶ ἡγεμόνων τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας, ὁ ἐλληνικός κλῆρος κρύπτων ὑπὸ τὸν τάνακτον τὴν λατρείαν τοῦ ἔσταυρωμένου Ἰησοῦ πρὸς τὴν ἀγάπην τοῦ ἔσταυρωμένου ἔθνους, οἱ "Ἐλληνες διδάσκαλοι, οἱ θεματοφύλακες τῶν ἔθνικῶν παραδόσεων τῶν ἡμέρων τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εὐκλείας ἐν ἡμέραις δυζιμοίροις, οἱ "Ἐλληνες ἔμποροι οἱ χάριν κέρδους φοιτῶντες εἰς ἀκμαίας τῆς Ἐσπερίας καὶ τῆς "Αρκτου πόλεις ἡ παροικοῦντες ἐν αὐταῖς καὶ βρέχοντες τὸν χρυσὸν ὃν ἀπεκδύμιζον ἐν ταῖς πεπολιτισμέναις ἐκείναις χώραις μὲ τὸ δάκρυ τοῦ θρηνοῦντος τὴν δουλείαν, εἰς ἣν σαν βεβηθισμέναις αἱ γενέτειραι αἱ ἀτυχεῖς.

"Ἀπαντες ἐκεῖνοι οἱ παράγοντες ὑπῆρχαν οἱ ἐνωθέντες ἐπὶ τὸ αὐτὸν κατὰ τὴν ιερὰν ἡμέραν, ἦν ἀντιπροσωπεύει ἡ εἰκοστὴ πέμπτη Μαρτίου. Διὰ τῆς συνεργίας ἀπάντων ἐκείνων ἐδημιουργήθη ἡ ἐλευθερία ἐν μέσῳ ἀγώνων μακρῶν καὶ ἀποκράτωρ τὴν βουλγαρικὴν βασιλείαν καὶ θύει τὰ εὐχαριστήρια ἐπί τε τοῦ Παρθενῶνος τῆς Αγίας Σοφίας. Διὰ τῆς συνεργίας ἀπάντων ἐδημιουργήθη ἡ ἐλευθερία ἐν μέσῳ ἀγώνων μακρῶν καὶ ἀποκράτορος παρασκιάλου, ἐπεκτεινομένου ἐπὶ ἀπασαν τὴν χερσόνησον προγενεστέρων βασιλέων δύναμιν ἀναμνήσεις, ἐλληνικαὶ παραδόσεις, ἐλληνικοὶ βραχίονες, ἐλληνικοὶ νόες, ἐλληνικαὶ καρδίαι. Καὶ ὁ θεός, ὁ μέγας τῆς Ἑλλάδος θεός ἐπέτρεψε τὴν θαυμασίαν ἀληθῶς ἐκείνην νεκρανάστασιν ἔθνους λακπατηθέντος, ἔθνους λησμονηθέντος, ἔθνους θεωρουμένου νεκροῦ. Καὶ ἡ θεὰ Ἐλευθερία ἐπέχυσε καὶ πάλιν τὸ μειδίαμά της, τὸ μειδίαμά της τὸ θεοπέσιον, ἐπὶ τὴν χώραν τοῦ σκότους καὶ τῶν αἰμάτων. Καὶ ἀπὸ τῆς χώρας τῶν λατρευτῶν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς σοφίας καὶ τέχνης κατῆλθε τοῦ φιλέλληνος Λουδοβίκου ὁ ζανθὸς γόνος ὡς πρῶτος τοῦ μικροῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου. Βασιλεὺς, ὡς πρῶτος ἀναξ τῆς Ἑλλάδος ἐκείνης, ἦς ἐπιβολὴ ἡτο καὶ εἶναι νὰ γείνη ὁ πυρὴν τῆς ἐνώσεως τῶν Πανελλήνων.

Εὐλογημένη ἡ εἰκοστὴ πέμπτη Μαρτίου.

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

I O Y Δ A S

ΙΟΥΔΑΣ ΣΚΑΡΙΦΗΜΑ Φ. ΑΡΙΣΤΕΩΣ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Σ. ΚΟΚΟΛΗ

Καὶ βάραινει ἡ Νύχτα, ἡ θλιβεοῦ,
σὰ σιδερένιο σάβαρο στὴν πλάση,
ἀναστρητή νύχτα, νύχτα φοβερή,
ποῦ γύρευε τὸν κόσμο νὰ χαλάσῃ.

Όλα μαζὺ τοῦ ζόφου τὰ θεριά,
τὰ σύννεφα κυλοῦσαν στὰ αἰθέρια,
καὶ ἀπὸ τοὺς τάφους ἔβγαιναν βαρειά,
φαντάσματα χλωμά, σὰ θειαφοκέρια.

Στοῦ Γολγοθᾶ, γυρμένοι, τὴν κορφή,
οἱ τρεῖς σταυροὶ ἐτρίζαν στὸν ἀγέρα,
οἱ σταυρωμένοι κάτου ἀπὸ τὸ καρφὶ^τ
εἶχαν πεθάνει! — καταχθόνια ἥμέρα!

Παρέκει, μέσ’ στὴν πόλι τὴν ιερά,
ἀγγώνιστη βασίλευε τρομάρα,
ἡ θύρες ἥταν σφαλιχτὲς γεφά,
μὴν τύχη καὶ ἐμπτ’ ἡ θεῶντα κατάρα.

Ωστόσο μέσ’ στὴν κλίνη τὴν ζεστὴ
κανένα δὲν σφαλοῦσε Ἐβραίου μάτι,
τοῦ Σαβαὼν ἡ πόλις ἡ πιστή,
γεμάτο φόνους ἐμοιαζε παλάτι.

Μιὰ θύρα ξάφρου μέσ’ στὴ σκοτεινὰ
ἀνοίχτηκε πλευτάτα καὶ Ἰσκιος ἔνας
ἐγλίστρησε στοῦ δρόμου τὴ γωνιά
«—Τί μὲ ζητᾶς; δὲν εἰμὶ ἐγὼ κανένας,

«Ἐγὼ δὲν εἰμὶ δὲν Ἰούδας, ἡ φωνὴ^τ
μουρμούρισε τοῦ Ἰσκιού, δὲν Ἰούδας, πάει...»
καὶ ἄλλη φωνὴ τοῦ ἀπήντησε βραχνή,
«—Ἰούδα, δὲν Ἰούδας νὰ σὲ φυλάῃ!»

Φυγή, τρομάρα, κοσμοχαλασμός!
Ξοπίσω του, σὰ νὰ γκρεμινοῦσε ἡ πλάσι,
τὸν ἔδιωχνε τοῦ στήθους του δ σεισμός,
ποῦ νάθελε σὰν πύργο τὸν χαλάσῃ!

—Δὲν εἰμὶ ἐγώ... — Μπροστά του, τοῦ Ναοῦ
σκοτεινασμένο φάγηκε τὸ σχῆμα,
καὶ εἶδεν ἀπὸ τοῦ μέσα τοῦ Θεοῦ
τὸ χέρι καὶ τὸν σκέπαζε στὸ κοῖμα.

Καὶ ἔφυγε, πάει δὲν Ἰσκιος φτερωτὸς
βαστῶντας τῶν σπιτῶν τὸ πλάτι-πλάτι.
—δὲν εἰμὶ ἐγώ, μουρμούριζεν, Αντός...»
—Ιούδα, δὲν θεός νὰ σὲ φυλάῃ!»

βραχνὰ - βραχνὰ τοῦ φώναξε ἡ φωνή,
καὶ δὲν Ἰσκιος ἔφυγε καὶ πάλι,
νεκροὶ σὰ νὰ τὸν ἔδιωχναν ἀχνοί,
στῆς μαύρης του φυγῆς τὴν παραζάλη.

*

Μιὰ πόλη ἐκεῖ κάτου,
Σὰν πόλη θανάτου,
μανρίζει ἀνοιχτή,
ἀς μπόρει νὰ φτάσῃ,
Ιαβέ, νὰ περάσῃ
καὶ νὰ πεταχτῇ!

Γιατί μεγαλόνει,
φτερὰ σὰν ἀπλόνει
μεγάλα γοργά,
δὲν Ἰσκιος, ποῦ ἔχει
τὸ φόβο καὶ τρέχει,
καὶ τρέχει — ἀργά!

—Ιαβέ, μεθυσμένος,
Ιαβέ, κοιμισμένος,
άχ! νάναι δ σκοπός,
ποῦ πάντα έκει πέρα,
καὶ νύχτα καὶ μέρα,
φυλάει ἀγριωπός!

Γιατί ἀν τονε νοιώσῃ,
θενὰ τοῦ καρφώσῃ
ματιὰ φονική,
καὶ στάγμα τὰ σκότη,
θὰ σκούξῃ — Προδότη,
μὴν πᾶς κατὰ 'κεῖ!

—Τί τὸν ἀπαντέχει;
καὶ δός του καὶ τρέχει
δ Ἰσκιος, πετᾶ,
ποῦ χέρια τὸν σπρώχησον,
θαρρεῖς, καὶ τὸν διώχνον
ἀγρίμια λυτά!

Μ' ἀν σώσῃ καὶ φτάσῃ
στὸν κάμπο, ἀν περάσῃ
τὴν πύλην αὐτή,
θὰ λείψουν οἱ κρότοι,
ποῦ ἀκούει στὰ σκότη,
οἱ κρότοι, οἱ φριχτοί!

Καὶ δός του καὶ πάει,
καὶ δός του πετάει,
καὶ δός του περνᾶ,
γεμάτος τρομάρα,
ἡ πύλη — λαχτάρα!
άχ! νά τηνε! νά!

Μὴ τάχα στάλκηθεια
τοῦ στέρνει βοήθεια
θεός ζοφερός; —
—δ κάμπος μπροστά του
ξαπλώνεται ως κάτον,
βαθύς, σκιαχτερός.

Καὶ βάραινεν ἡ Νύχτα, ἡ θλιβερή,
σὰ σιδερένιο σάβανο στὴν πλάση,
ἄναστρη νύχτα, νύχτα φοβερή,
ποῦ δέρας ξαφνικὰ κοπάσει.

Καὶ στάθηκε λιγάκι ἀνασασμὸδ
νὰ πάρῃ δ φτωχὸς δ κολασμένος,
ἀπ' τῆς φυγῆς τὸν κοσμοχαλασμό,
στὸν κάμπον, δποῦ ἔτανε φτασμένος.

μὰ σὰ μαχαῖρι τοῦρθε στὴν καρδιὰ
ἡ ἀκοίμητη ἡ φωνὴ ἀπὸ πλάϊ,
μέσ' στὸν τριγμὸν, ποῦ ἀφῆκαν τὰ κλαδιά·
«—Ιούδα, δ Θεὸς νὰ σὲ φυλάῃ!»

*

Καὶ νά τονα πάλι
στὴν μαύρην ἀγκάλῃ
τοῦ κάμπον ἀρχινᾶ
δ Ἰσκιος καὶ τρέχει,
φτερὰ ποῦ λὲς ἔχει
στὰ πόδια, τρανά.

Καὶ μέσ' στὴ φυγή τον,
δ ἀγέρας μαζύ τον
ἐπῆρε, δ φριχτός,
δ ἀγέρας φυσάει
κι' δ Ἰσκιος πετάει,
ἀγέρας κι' αὐτός.

Καὶ μέσ' στὸν ἀγέρα,
τῶν δέντρων — φοβέρα!
οἱ κλάδοι οἱ γυρτοί,
ἀπάνω τον διπλόνον,
σὰ φείδια τὸν ζάνον
σὲ μαύρη γιορτή.

Ο φόβος τὸν πνίγει...
—Νὰ φύγῃ! νὰ φύγῃ!
καὶ ν' ἀφανιστῇ!
Η Νύχτα, ἀν θελήσῃ,
μπορεῖ νὰ τὸν σβύσῃ,
νὰ τὸν σπλαχνιστῇ!

Πηδάει διπι λάχη,
παρέκει μονάχη
καλύβα περνᾶ,
—Κατάρατε! φεύγα!
καὶ πέργει μὰ λεῦγα,
καὶ πίσω γυρνᾶ.

Παρόμοια, στὴ φτέρη,
σὰ στήνη καρτέρι
κανεὶς κυνηγὸς
κι' οἱ σκύλοι χυμίζουν,
στοὺς σκύλους ποῦ ἀφρίζουν,
γυρίζει δ λαγός!

Μὰ νά! στὸ σκοτάδι,
στὴ νύχτα, στὸν ἄδη,
μὲ μάτι τερρό,
ξανόγει ἔκει κάτον,
δ Ἰσκιος, μακρού του,
βούνο φαλακρό.

Πηδᾶς κατὰ κεῖνο
κι' ώσταν ἔρα κρίνο,
δροσᾶτο, λευκό,
στὴ νύχτα, ποῦ ἀσπρίζει,
ἀπόκρυφ' ἀνθίζει,
μὲ φῶς μυσικό.

παρόμοια ἔκει πέρα,
στὸ μαύρον αἰθέρα,
ξασπρίζει δ κορφή,
ποῦ δ Ἰσκιος κυττάζει,
χωρὶς νὰ τρομάζῃ,
μ' ἐλπίδα κρυφή!

Καὶ βάραινεν ἡ Νύχτα, ἡ θλιβερή,
σὰ σιδερένιο σάβανο στὴν πλάση,
ἄναστρη νύχτα, νύχτα φοβερή,
ποῦ γύρευε τὸν κόσμο νὰ χαλάσῃ.

Τὰ μάτια καρφωμένα στὸ βουνό,
πηγαίνει δ Ἰσκιος μέσ' στὴν τρικυμία
κανένα ἀστέρι, ἀπὸ τὸν οὐρανό,
δὲν ἔχει στὴ γῆ λάμψι καμμία!

Ἐμπρός, δπίσω του, ζερβά, δεξιά,
ὅλα εἶναι νύχτα, θλῖψι καὶ φοβέρα:
κάτι, ποῦ τοίζει ἔκει στὴ μοναξιά,
σιγὰ παραπονιέται στὸν αἰθέρα.

Κι' ἀγγώριστες, κατάμανδρες μορφές,
σηκώνονται στὸ κάθε πάτημά του,
κι' ἀσώματες τὸν ἀκλονθοῦν κρυφές
στὸ μονοπάτι μέσα τοῦ θανάτου.

Κονυμένη τώρα δι λάμψι ἀπὸ τὸ βουνό,
δὲν ἔφεγγε τὰ πλάνα βήματά του,
μὰ κεφαλὴ μονάχα φῶς ἀχνό,
σὰ τερροφάναρο, ἔχει μπροστά του.

Ποτές, ἀφ' ὅτου μέσ' στὸν οὐρανὸδ
γυρίζει τὸ φεγγάρι, ἀνθρώπον μάτι
δὲν εἶδε νὰ τὸν φέγγη δμοιο φανό,
σὲ τέτοια νύχτα, τέτοιο μονοπάτι.

Κ' δι κεφαλὴ τὸν κύπταζε, κι' αὐτὸς
σὰν τὴν ἀνέμη, ποῦ τὸ νῆμα μπλέξη,
τὸ μονοπάτι ἀνέβαινε σκυφτός,
χωρὶς δ δόλιος νὰ μπορῇ νὰ τρέξῃ.

Γιατὶ στὸ φοβερὸν ἀνεβασμό,
στὸ πέρασμά του, δι κεφαλὲς πληθαῖναν,
κι' ἔνοιωθε μέσ' στὸν κοσμοχαλασμό,
διλες μαζὺ στὰ πόδια του κι' ἐμπάιναν.

Τὰ πόδια τον μπερδεύανε μαζύ,
κ' ἡ καθεμιὰ στὴ νύχτα, ποῦ ἐπεργοῦσε·
μὲ δότη, πάνωιαθε πικρὰ νὰ ζῇ,
τὴ φτέρνα τον ὡς στὸ κόκκαλο ἔδαγκοῦσε.

Καὶ μὰ στυγμὴν — ὁ δίκαιοι οὐδαροί! —
ποῦ σὲ μᾶς πέτρας στάθηκε τὸ πλᾶ,
τὸν ωάπισε ἔνα χέρι κ' ἡ φωνὴ
τοῦ φώναξ «— Ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάῃ!»

Κ' ἔφυγε ὁ Ἰουκιος, πέταξεν δρόθα,
αἰδονία ἀπὸ τάναθεμα φτασμένος,
κ' εἶδε στὴν κορυφὴ τοῦ Γολγοθᾶ
πῶς ἤταν τὴ φριχτὴν ἀνεβασμένος.

*

Σὰν ἔνα κρίνο ποῦ σκορπῆ κρυφή,
μυρόβολη δλοτρόγυρά τον ἀχνάδα
ξάσπριζε στὸ σκοτάδι ἡ κορυφή,
μὲ μυστικὴ κι' ἀνέκφραστη λαμπράδα.

Κ' οἱ σταυρωμένοι ἐκρέμουνταν νεκροί,
οἱ δυὸς λησταὶ μὲ τὸ Χριστὸ στὴ μέση,
κ' εἶδε τὸν Ἰούδα ἡ Νύχτα ἡ φοβερή,
ἀργὰ στὸ μεσιανὸ νὰ προκωρέσῃ.

Στάθηκε ἐμπρός τον κ' ἔπει «—Σὲ μισῶ!
τώρα, ποῦ σὲ κυπτάζω, δὲ φοβοῦμαι,
ἄν καὶ σκορπῆς τριγύρω φόρο περισσό,
γνὺε τῆς Μαρίας, μήτε σὲ λυποῦμαι.

Ἡ τύψις, ποῦ στὰ σπλάχνα μον, βαθειά,
φαρμακεὸδ τὸ δότη τῆς μοῦ χώνει,
εἶναι στὸν Ἰούδα ξένη τὴν καρδιά,
ἀπ' τὴν καρδιὰ τοῦ Ἰούδα δὲ φτιράνει!

Ἄδυναμία μόνο ἀνθρωπινή,
ἀδυναμία, ποῦ μπροστά σου ἀρνοῦμαι,
δέσ τὴν ψυχή μον, δέσ την ζωτανή,
κ' ὑστερὸ ἀλήθεια, πές, ἀν σὲ φοβοῦμαι!

Εἶμαι τάρχαιο μῆσος, τὸ τρανό,
στὰ πρῶτα χρόνα τῆς δημιουργίας,
θαρρῶ πῶς ἔχω πρῶτος, μ' αἷμα δγνό,
τῆς πρώτης φάνει τὸν βωμὸ θυσίας.

Καὶ μέσ' στὸν Καῦ τότε τὸ κορμί,
τάναθεμά σου πάλιν εἶχα νοιώσει,
ποῦ στὴ μοιραία τῆς ψυχῆς μον δρμή,
τὸν Ἀρελ — τὸ θυμαῖσαι; — εἶχα σκοτώσει.

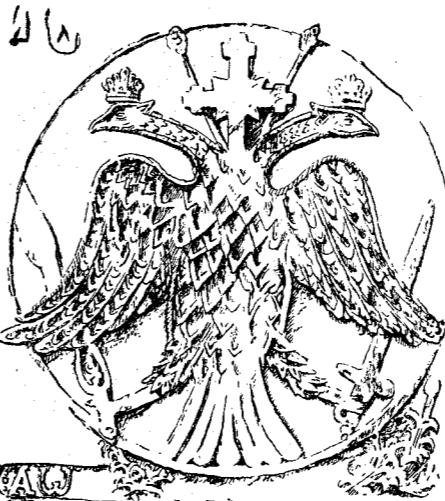
Τοῦ μίσους δλες πῆρα τὶς μορφές,
δ πρῶτος εἶμαι τοῦ κακοῦ κι' δ μόνος,
ποῦ ἀνέβηκα τὶς μαῦρες τον κορφές,
καὶ μούλειπε νὰ γείνω θεοκτόρος.

Καὶ θεοκτόνος ἔγινα! — Ωσαννά
στὰ κάτω, στὰ βουνά, στὰ καταχθόνια!
Ἐσύ στὰ ὑψη, ἐγὼ στὰ σκοτεινά,
θὰ βασιλεύομε στὸν κόσμο αἰώνια!

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

ΕΘΝΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

Ο ΔΙΚΕΦΑΛΟΣ ΑΕΤΟΣ

Τὸν τέταρτον μετὰ Χριστὸν αἰώνα μεταμόρφωσις ἐγένετο ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς γῆς. 'Η Ρώμη, ἡ Αιωνία πόλις, δὲν εἶναι πλέον τὸ πρῶτον ἀστυ τοῦ κόσμου, δὲν καίουσι πλέον θυμιάματα εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Καπιτωλίου Διός καὶ ὁ ἀετός, τοῦ κράτους τὸ σύμβολον, καταλιπὼν τὴν Δύσιν ἔπτη πρὸς Ἀνατολάς. 'Εκεῖ παρὰ τὰ ὄντα τῆς Προποντίδος, τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Κερατίου ἰδρυται ἡ νέα καθέδρα τῶν αὐτοκρατόρων ἡ ἀσειστος. Οὕτοι: ἀντὶ διωκτῶν ἐγένοντο τοῦ χριστιανισμοῦ προστάται καὶ χριστιανοί ἀπὸ Ρωμαίων μετεβλήθησαν εἰς 'Ελληνας· ἀντὶ δὲ τῶν εἰδώλων λιθανωτὸς καίεται εἰς νέαν θείαν δύναμιν, τὴν τοῦ Θεοῦ 'Άγιαν Σοφίαν· καὶ ὁ ἀετός, ὁ ἐνταῦθα καταπτάς, δὲν εἶναι ὁ ἐγωιστὴς ρωμαϊκὸς ὁ εἰς ἑαυτὸν μόνον ἀφορῶν, διότι ἡ αὐτοκρατορία δὲν εἶναι ἡ ρωμαϊκὴ ἡ φίλαυτος. 'Αποβλέπει εἰς τὴν ἀνατολὴν καὶ εἰς τὴν δύσιν, Ἑλληνὶς καὶ χριστιανή. 'Αρχει τῆς οἰκουμένης διὰ τοῦ ξίφους, ἀλλὰ καὶ ἐκχριστιανίζει αὐτὴν.

Εἰκονίσθη λοιπὸν ὁ ἀετός τοῦ τοιούτου κράτους δικάρηνος, ρίπτων τὸ ὄξυ βλέμμα του εἰς τὰς δυσμικὰς καὶ τὰς πρὸς τὴν ἀνατολὴν χώρας, δύο ἔχων ἀνασσούσας ἐν ἑαυτῷ ἰδέας, τὸν πολιτισμὸν τὸν Ἑλληνικὸν καὶ τὸν χριστιανισμὸν. Κρατεῖ εἰς τὰς χεῖρας ξίφος καὶ τὴν γῆν φέρου-

σαν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τὸν σταυρόν, ἐν δὲ στέμμα κοινὸν στεφανοῖ ἀμφοτέρας τὰς ἀγερώχως αἱρομένας κεφαλάς του.

'Ἐπι χιλίους ἐνιαυτοὺς οὔτως είκονίζετο.

'Αλλ, ἐγράφασεν ὁ θεῖος ὅρνις καὶ ἔπεισε τῇ 29 Μαΐου 1453 παρὰ τὴν Πύλην τοῦ Ρωμανοῦ.

'Η ἀνάμνησίς του δμως δὲν ἀπέθανεν. 'Εμεινεν ὁ ἀετὸς σύμβολον δχι πλέον κράτους, ἀλλὰ τῆς ἐθνότητος τῆς ἑλληνικῆς. 'Αλλ, δμως πόσον εἶναι διάφορος ἐκείνου! Αἱ κεφαλαὶ του δὲν αἱρονται πλέον ὑπερήφανοι, ἀλλὰ ταπειναὶ κλίνουσι πρὸς τὴν γῆν· δάκνουσιν ἐνίστε τὰς πτέρυγας τίλλουσαι τὰ πτερά· δὲν κρατοῦσι πλέον τὴν γηίνην σφαίραν μετὰ τοῦ σταυροῦ ἐπ' αὐτῆς, τὴν κυριαρχίαν τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας ἐπὶ τῆς γῆς χριστιανικῆς σημαίνουσαν, ἀλλ ἡ οὐδὲν φέρουσι πλέον ἢ ξίφος καὶ λόγχην, τὰ δπλα τῶν κλεφτῶν τοῦ Κατσαντώνη καὶ τῶν ναυαρχῶν τοῦ Σταθᾶ. Στέμμα φέρουσιν ἐνίστε. Τοῦτο δμως δὲν εἶναι δλλ, ἡ ἀκάνθινος στέφανος περιβάλλων τὴν κεφαλὴν τοῦ λαοῦ τοῦ περιβαλόντος τὸν κόσμον διὰ τοῦ διαροῦ φωτὸς τῆς ἡμερώσεως. 'Ενίστε δὲ ἀνευ στέμματος οὐδενός, ἀνευ δπλων, μὲ συνεσταλμένας τὰς πτέρυγας, χαμαὶ νεύων είκονίζεται ὁ ἀλλοτε ὑπερέφελος.

'Υπάρχει δμως καὶ τις δσον σοφὴ τοσοῦτον καὶ ὁδυνηρὰ παράστασις τοῦ δικεφάλου ἀετοῦ μας. 'Ἐπι τῆς προσόψεως τοῦ ἐν Καλαθρύτοις ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἶναι ἐντετειχισμένον ἐκ πώρου ἀνάγλυφον ποιηθὲν τῷ 1800.

Ἐίκοσι πέντε μόλις εἶχον παρέλθη ἐνιαυτοί, ἀφ' οὐ χρόνου εἶχον συντρίψη ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν οἰ Αιθανοὶ τὴν ἀνθούσαν τοῦ Μωρέως γῆν, καὶ ὥκτω γοργὰ διῆλθον ἔτη, ἀφ' ἡς ἡμέρας τὰ λειψανα τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Κατσώνη, ἡ ἀθάνατος φάλαγξ τῶν κλεφτῶν τοῦ Ἀνδρίτου, τεσσαράκοντα ἡμερούνκτια ἀνὰ τὴν Πελοπόννησον μαχομένη, παρῆλθε παρὰ τὰ Καλάθρυτα ὑπὲρ τὸν τραχὺν Ερύμανθον πρὸς τὴν θάλασσαν κατευθυνομένη. Δὲν ἡκούοντο πλέον τὰ κοῦφα αὐτῶν πατήματα, δὲν ἀντήχουν πλέον τὰ κεραυνοβολήματα τῶν τουφεκίων, δὲν ἡστραπτον τῆς δαμασκηνῆς σπάθης αἱ ἀναλαμπαὶ, δὲν ἐβρόντουν τῶν ἐφορμώντων τάργυρα τσαπράζια καὶ τὰ χαμαλιά. Διεπεραιώθησαν τὰ συντρίμματα αὐτῶν εἰς τὴν Ρούμελην καὶ διεσκορπίσθησαν, σταγόνες δρόσου διασκεδασθείσαι εἰς ἀτμίδας κακάς,

έλπιδες ἔθνικῆς ἀναστάσεως εἰς οἰμωγὰς μετα-
βληθεῖσαι.

Παρέστησε λοιπὸν ὁ σοφὸς τεχνίτης—Θρηνῶν
ἴσιως καὶ μὲ δάκρυα βρέχων τὴν πωρίνην πλάκα
—τὸν ἀετὸν κρατοῦντα μὲν λόγχην καὶ ἔιφος
καὶ στέμματα, εἰρωνα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν, μετὰ
ἀπονίας νευουσῶν πρὸς τὸ ἔδαφος. Ἀλλ᾽ ἐκεῖ,
ὅπου ἐτίθετο ἀλλοτε τὸ ἀκτινοβόλον στέμμα τῆς
αὐτοκρατορίκης ἐνόπιτος μεταξὺ τῶν δύο κεφα-
λῶν, ὑψώσεν ἐπὶ τῶν τραχήλων τὸ σημεῖον τοῦ
μαρτυρίου, τὸν σταυρόν, ἐπὶ τοῦ ὄποιου ἔμεινε
τέσσαρας σχεδὸν αἰῶνας καρφωμένον τὸ γένος
τὸ ἡμέτερον. Γύψουται αἱμοσταγῆς δεξιᾶς ἡ
λόγχη ἡ πλήξασα τὴν σταυρωθεῖσαν πατρίδα
καὶ ἀριστερᾶς ὡς ἐπὶ τοῦ καλάμου σπόγγος, δι᾽ οὐ
ἐποτίσθη χολὴν καὶ δέζος ἡ τάξασα τὴν ψυ-
χὴν αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ ἡμέρου βίου, ἡ Ἑλλὰς
ἡ σώτειρα.

Η ΠΡΩΤΗ ΕΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΩΙ ΤΟΥΦΕΚΙΑ

Πόρταις ὁ τοῦ Βαρνῆ.

τῆς ὁσμανικῆς κυριαρχίας, δι Νικόλαος Σολιώτης.

Ὕπὸ τοῦ ἀκατασχέτου Παπαφλέσσα παρο-
ξυνθείς, ὀλίγους ἄγων ἐκ Σόλου, Βαρβάρας, Πε-
ριστέρας καὶ τῶν ἀλλων ἐκεῖ χωριδίων, βαδίζει
πρὸς τὰ βορειοδυτικά. Κατὰ τὸ χωρίδιον
Ἀγρίδι ἐνοῦται μετ' αὐτοῦ ἐλαχίστων ἥγούμε-
νος ὁ Ἀναγνώστης Κορδῆς. Τὸ μικρὸν στῖφος
προβαίνει μίαν καὶ ἡμίσειν ὥραν εἰσέτι πρὸς

δυσμάς, εἶτα πρὸς βορρᾶν. Μετὰ βραχεῖσαν ἀνω-
φέρειαν ἴστανται.

Ἄριστερὰ αὐτῶν ἐκτείνεται κατάντης κλιτὺς
φθάνουσα μέχρι τῆς ὅχθης τοῦ ισχυρῶς κάτω
ροχθοῦντος Κράθιος, ἀντικρὺ ἐπὶ τῆς ἐτέρας
τοῦ ποταμοῦ ὅχθης ἀνέρχεται ἔδαφος κατάφυ-
τον, ἐν μέσῳ αὐτοῦ τὸ χωρίδιον Τσιθλὸς καὶ
ὑπὲρ αὐτὸν πέραν αἱ ἀπότομοι πλευραὶ τοῦ τε-
λευταίου κλάδου τῶν Ἀροανίων. Δεξιᾷ, ὑπὲρ
τὰς κεφαλὰς σχεδὸν αὐτῶν, βουνὸς οὐχὶ ὑψηλὸς
οὐδὲ πολὺ κρημνωδῆς αἱρεται· ἀλλ᾽ ἐνώπιόν
των πρὸς δυσμάς (ΒΔΔ 300') ἡ ὁδὸς σχεδὸν
φράσσηται στενούμενη δι᾽ ἀπορρραγέντων ἀπὸ τοῦ
βουνοῦ βράχων. Τοιαῦται ἀπορρωγάδες εἶναι
τρεῖς εἰς διάστημα ὄγδοοίκοντα βημάτων σχη-
ματίζουσαι, ἀπὸ τῆς ὁρεινῆς γῆς πρὸς τὸν Κοριν-
θιακὸν Κόλπον, διαβάσεως στενάς πύλας. Διὰ
τοῦτο καὶ ὑπὸ τῶν πέριξ οἰκούντων ἐκλήθησαν
πόρταις-Πόρταις ὁ τοῦ Βαρνῆ.

Ἐνταῦθα ἐτάχθησαν οἱ ὀλίγοι, οἱ ἀσπολοὶ καὶ
ἀπόλεμοι στρατιώται τοῦ Σολιώτη· καὶ οἱ μὲν
κατέλαθον τὴν στενωτάτην πρὸς δυσμάς πάρο-
δον ἐντὸς τῶν θάμνων κρυβέντες καὶ τῶν χθα-
μαλῶν δένδρων, εἰς δὲ τὴν πλατυτέραν πρὸς
ἀνατολὰς ισχυρῶς ὡχυρώθη ὁ Σολιώτης. Ἰδοὺ
φαίνονται ἡδη ἐρχόμενοι ἐπὶ πολυτελῶς κεκοσμη-
μένων ἡμίονων οἱ Τούρκοι· τῆς ἐπαρχίας εἰσπρά-
κτορες (γυντοχαρατζῆδες) ὑπὸ ίκανοῦ περιστοι-
χούμενοι ἀποσπάσματος στρατιωτῶν. Βαδίζουσι
πλέον μεταξὺ τῶν δύο ἀκρων πυλῶν, ἀχρεῖον
γέλωτα γελῶντες, εὔθυμοι διὰ τὴν γύμνωσιν καὶ
τὴν ὕδριν πρὸς τοὺς χριστιανούς. Περὶ τὸν
Σολιώτην σιγὴ ἐρημίας ὑπὸ τῶν ἀγέμων μὴ
ταρασσομένης· οἱ ὄφθαλμοι μόνον τῶν πολεμι-
στῶν μῖσος βάλλουσι καὶ ἐκδικήσεως σφοδρὸν
πόθον. Πυροβολισμοὶ βροντοῦσιν, οἱ Μουσουλ-
μᾶνοι πίπτουσι νεκροί.

Οἱ πρῶτοι αὐτοὶ τουφεκισμοὶ ἀντηχοῦσιν εἰς
τὰς πέριξ κρημνωδεῖς κλιτῦς. Γύπεράνω δὲ αὐ-
τῶν ὡς βροντὴ χαλκόστομος φερόμενοι ἀπλοῦσι
φλογίνας πτέρυγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν χερσόνησον,
εἰς τρομερὸν ἐκραγέντες κεραυνόν, κήρυγμα τῆς
ἔξεγέρσεως ἐνὸς ἔθνους.

Η ΣΗΜΑΙΑ ΤΗΣ ΛΑΥΡΑΣ

Πεποικιλμένη διὰ χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ μετά-
ξης εἰκονίζεται τῆς Θεοτόκου ἡ κοίμησις. Ἀλλὰ
δὲν κοιμᾶται τὸν ἀνέγερτον ὄπον. Λαοὶ δύως
περὶ αὐτὴν θρηνοῦσι, νεκρὰν ὑπολαμβάνοντες τοῦ
Ἀθανάτου τὴν μυτέρα. Απόστολοι περιστοι-

χοῦσιν αὐτὴν ὑμνούς μελωδοῦντες, καίοντες λιθα-
νωτόν. Ὁ δυσσεβῆς ὥρεξεν ἐπὶ τὸ ἀχραντον
σῶμα τὰς ἀκαθάρτους χειρας αὐτοῦ, ὃ δὲ ἄγγε-
λος τῆς ἀγιότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης πλήττων
διὰ τοῦ ἔιφους ἀποκόπτει αὐτάς. Καὶ ὁ Αἰώ-
νιος, ἀγγέλων διακονούντων, παρισταται γαλή-
νιος παραλαμβάνων τὴν ψυχὴν αὐτῆς. "Ανω δὲ
εἰς τὰ ὑπερκόσμια διὰ τῶν ἀναπεπταμένων πυ-
λῶν τοῦ οὐρανοῦ φέρεται· ἐπὶ τοῦ Γαλαξίου
καθημένη ἡ τοῦ ἀνάρχου καὶ ἀτέρμονος φωτὸς
μήτηρ, Ἀγίων δὲ καὶ ἀγγέλων χοροὶ ἔδουσιν
«Ἄρατε πύλας καὶ ταύτην ὑπερκοσμίως ὑποδέ-
ξασθε τὴν τοῦ ἀεράνου φωτὸς μητέρα».

Κοιμᾶται ἡ Ἑλλὰς λιθινὸν ὄπον. Ἀλλὰ δὲν
ἐκλεισθησαν κατὰ τὰ νῶτα αὐτῆς αἱ χάλκεαι
τοῦ θανάτου πύλαι. Οἱ λαοὶ δύως οἰμώζουσι
νεκρὰν νομίζοντες τῶν Μουσῶν καὶ τῶν Χαρί-
των τὴν μυτέρα. Απόστολοι καὶ κήρυκες τῆς
ἀναστάσεως αὐτῆς ἔδουντες ὑμνον χαρμόσυνον
καὶ λιθανωτὸν καίοντες περιστοιχοῦσιν αὐτήν.
Οἱ μιαρὸς ἔβαλε τοὺς λάγνους ὄφθαλμοὺς αὐτοῦ
ἐπὶ τὸ ἐλεφάντινον αὐτῆς σῶμα καὶ ὥρεξε τὰς
χειρας αὐτοῦ τὰς λεπρὰς ἐπὶ τὴν χιονέαν περι-
βολὴν τῆς πανάγην. Οἱ ἄγγελος τῆς δικαιοσύ-
νης, ὁ πολιτισμός, πλήττει καὶ καταβάλλει τὸν
δυσσεβῆ. Καὶ ὁ Αἰώνιος, τὸ ἀέναον φῶς, τὸ
πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας τὸ ἀδαμάντινον, ἦν πρώτη
ἐγέννησε καὶ ἐξέθρεψε πρώτη ἡ Ἑλλάς, σφέει
τὴν ψυχὴν αὐτῆς τὴν ἀθάνατον. "Ανω δὲ πρὸς
τὸν ιστέφανον οὐρανὸν φέρεται ἐπὶ τοῦ Γαλα-
ξίου τῆς δόξης καθημένη ἡ τοῦ ἀνεσπέρου φωτὸς
μήτηρ Ἑλλάς. Ήρώων δὲ καὶ μαρτύρων χοροὶ

Η Σημαία τῆς Λαύρας.

ἔδουσιν «Ἄρατε πύλας καὶ ταύτην ὑπερκοσμίως
ὑποδέξασθε τὴν τοῦ ἀεράνου φωτὸς μητέρα».

ΚΩΝΣΤ. Γ. ΖΗΣΙΟΥ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΙΚΗΝ ΔΡΥΝ

Οταν παιδίον διηρχόμην ἐκεῖ πλησίον, ἐπὶ ὄνταρίου ὁχούμενος, διὰ νὰ ὑπάγω νὰ ἀπολαύσω τὰς ἀγροτικὰς μας πανηγύρεις, τῶν ἡμέρων τοῦ Πάσχα, τοῦ Ἀγίου Γεωργίου καὶ τῆς Πρωτομαγιᾶς, ἐρρέμβαζον γλυκὰ μὴ χορταίνων νὰ θαυμάζω περικαλλὲς δένδρον, μεμονωμένον, πελώριον, μίαν βασιλικὴν δρῦν. Ὄποιον μεγαλεῖον εἶχεν! Οἱ κλάδοι τῆς χλωρόφαιοι, κατάμεστοι, κραταιοί: οἱ κλῶνες της, γαμψοὶ ὡς ἡ κατατομὴ τοῦ ἀετοῦ, οὐλοὶ ὡς ἡ χαῖτη τοῦ λέοντος, προεῖχον ἀναδεδημένοι, εἰς βασιλικὰ στέμματα. Καὶ ἥτον ἐκείνη ἀνασσὰ τοῦ δρυμοῦ, δέσποινα ἀγρίας καλλονῆς, βασιλισσα τῆς δρόσου...

Ἄπο τὰ φύλλα της ἐστάλαζε κ' ἔρρεεν ὄλογυρά της «μάννα ζωῆς, δρόσος γλυκασμοῦ, μέλι τὸ ἐκ πέτρας». Ἐθαλπον οἱ ζωηφόροι ὅποι τῆς ἔρωτα θείας ἀκμῆς, κ' ἐπνεεν ἡ θεσπεσία φυλλάς της ἴμερον τρυφῆς ἀκηράτου. Καὶ ἡ κορυφή της βαθύκομος ἡγείρετο ὡς στέμμα παρθενικόν, διάδημα θείον.

Ἡσθανόμην ἄφατον συγκίνησιν νὰ θεωρῷ τὸ μεγαλοπρεπές ἐκεῖνο δένδρον. Ἐφάνταζεν εἰς τὸ δρυμα, ἔμελπεν εἰς τὸ οὖς, ἐψιθύριζεν εἰς τὴν ψυχὴν φθόγγους ἀρρήτου γοητείας. Οἱ κλῶνες, οἱ ράμνοι, τὸ φύλλωμά της; εἰς τοῦ ἀνέμου τὴν σείσιν, ἐφαίνοντο ὡς νὰ φάλλωσι μέλος φαλμίκον, τὸ «Ως ἐμεγαλύθη». Μ' ἔθελγε, μ' ἐκῆλει, μ' ἐκάλει ἐγγύς της. Ἐπόθουν νὰ πηδήσω ἀπὸ τοῦ ὑποζυγίου, νὰ τρέξω πλησίον της, νὰ τὴν ἀπολαύσω· νὰ περιπτυχθῶ τὸν κορμόν της, στοις θὰ ἥτον ἀγκάλιασμα διὰ πέντε παιδιά ὡς ἐμέ, καὶ νὰ τὸν φιλήσω. Νὰ προσπαθήσω ν' ἀναρριγήθω εἰς τὸ πελώριον στέλεχος, τὸ ἀδρὸν καὶ ἀμαυρόν, ν' ἀναβῶ εἰς τὸ σταύρωμα τῶν κλάδων της, ν' ἀνέλθω εἰς τοὺς κλῶνας, νὰ ὑψωθῶ εἰς τοὺς ἀκραίμονας... Καὶ ἀν δὲν μ' ἐδέχετο, καὶ ἀν μ' ἀπέβαλλεν ἀπὸ τὸ σῶμά της καὶ μ' ἐρριπτε κάτω, ἀς ἐπιπτον νὰ κυλισθῶ εἰς τὴν χλόην της, νὰ στεγασθῶ ὑπὸ τὴν σκιάν της, ὑπὸ τὰ ἀετώματα τῶν κλώνων της, τὰ δρυοιαὶ μὲ στέμματα Δαυὶδ θεολήπτου.

Ἐπόθουν, ἀλλ' ἡ συνοδία τῶν οἰκείων μου, μεθ' ὅν ἐτέλουν τὰς ἐκδρομὰς ἐκείνας ἀνὰ τὰ ὅρη, δὲν θὰ ἥθελε νὰ μοὶ τὸ ἐπιτρέψῃ. Καὶ μίαν χρονιάν, ἥτο κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ σωτηρίου ἔτους 186..., καθὼς εἶχομεν διέλθη πλησίον,

τοῦ δένδρου, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Μέγα Μανδρί— ἦτο δὲ τὸ Μέγα Μανδρὶ μικρὸς συνοικισμός, θερινὸν σκήνωμα τῶν βοσκῶν τοῦ τόπου. Ἐκατόκουν ἐκεῖ ἐπτὰ ἡ ὄκτω οἰκογένειαι ἀγροτῶν. Δύο ἐκ τῶν οἰκογενειῶν τούτων συνεδέοντο πρὸς τοὺς γονεῖς μου διὰ δεσμῶν βαπτίσματος, κολληγοσύνης, κτλ. καὶ δοῖο ἥσαν φίλοι καὶ συμπατριῶται μας.

Κατηρχόμεθα ἐκεῖ συνήθως τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα, εἴτα πάλιν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου ἡ τὴν Πρωτομαγιάν, ἀλλοτε δὲ τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου ἡ τῆς Ἀναλήψεως. Ἐπὶ τερπνοῦ λόφου ὑπῆρχε τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἀγίου Ιωάννου τοῦ Θεολόγου, δῆπου ἐλειτουργούμεθα.

«Ηγοντο ἐκεῖ χοροὶ καὶ πανηγύρεις· δρόσος καὶ ἀναψυχὴ καὶ χάρμα ἑβασίλευεν. Ἐθύοντο ἀρνία καὶ ἐρίφια, καὶ σπονδαὶ ἐγίνοντο πυροξάνθου ἀνθοσμίου. Ἐτελοῦντο ἀγῶνες ἀμιλλῆς, δισκοβολίαι καὶ ἀλματα.» Ἐπληττε τὰς πραείας ἥχους ὁ φθόγγος τοῦ αὐλοῦ καὶ τῆς λύρας, συνοδεύων τὸ ἔρρυθμον βῆμα τῶν παρθένων πρὸς κύκλιον χορόν. Καὶ ἔανθαι, ἐρυθρόπεπλοι βοσκοπούλαι ἐπήδων, ἐπέτων, ἐκελάδουν.

Καθὼς εἶχομεν φθάσει ἐκεῖ, τὴν χρονιὰν ἐκείνην, μὲ εἶχε κυριεύσει ζωηρότερον ἡ ἐντύπωσις ἡ μαγικὴ τῆς δρυός. Διηρχόμεθα ἐκάστοτε οὐχὶ μακράν τοῦ δένδρου, ἀπέχοντος ἡμισείας ὥρας ὅδον ἀπὸ τὸ Μέγα Μανδρὶ. Ο δρόμος μας ἥτον ἐπὶ τῆς κλιτύνος, ὄλιγον ὑψηλότερον τῆς θέσεως δῆπου ἵστατο τὸ δένδρον, ἐτεμνεν δὲ πλαγίως τὸ βουνόν... καὶ ἡ δρῦς ἡ μαγική, καθὼς ἐξηκολούθουν νὰ τὴν βλέπω ἐπὶ ίκανήν ὥραν, μὲ ἐγοήτευε καὶ μὲ ἐκάλει, ὡς νὰ ἥτο πλάσμα ἔμψυχον, κόρη παρθενική τοῦ βουνοῦ.

Κατὰ τὰς ποικίλας κυμάνσεις τῆς ὕδοι, σύμφωνα μὲ τὰ κοιλώματα ἡ τὰς προεξοχὰς τοῦ ἐδάφους, καὶ κατὰ τὰς κινήσεις τοῦ ὄνταρίου τὰς ἰδιοτρόπους καὶ πείσμονας—καθὼς ἐξάνοιγα τὸ πρώτον τὴν δρῦν, καθόσον ἐπλησίαζα ἡ ἀπεμακρυνόμην ἀπ' αὐτῆς, τόσας θέας, ἀπόψεις καὶ φάσεις ἐλάμβανε τὸ δένδρον. Ἐκ πλαγίου καὶ μακρόθεν εἶχεν ὅψιν λιγυρᾶς χάριτος: ἐγγύθεν καὶ κατὰ μέτωπον, προέκυπτεν ὅλη μεστή καὶ ἀμφιλαφής, βαθύχλωρος, ἐπιβάλλουσα ὡς νύμφη.

Ολην τὴν νύκτα, κοιμώμενος καὶ ἀγρυπνῶν,

ώνειρευόμην τὴν δρῦν, τὴν θεσπεσίαν καὶ ὑψηλήν... Τὴν πρωίαν ἐκείνην τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, καθὼς εἶχεν εὐωδίασει ὁ ναΐσκος ἀπὸ δάφνας καὶ λιβανωτίδας, καὶ εἶχε κρουσθῆ τρελλὰ ἀπὸ παιδικὰς χειρας ὁ μικρὸς κώδων ὁ ὑπεράνω τοῦ γείσου τῆς στέγης τῆς πλακοσκεποῦς, χαιρετίζων τὸ «Ἀνάστα ὁ Θεός», τὸ ὄποιον ἔψαλλεν ὁ παπᾶς ράινων τοὺς πιστοὺς μὲ πέταλα ρόδων καὶ λίων... εἴτα, πρὶν ἀπολύσῃ ἡ λειτουργία, ἐγώ ἔγεινα ἄφαντος.

Διὰ πλαγίου, κρυφοῦ δρομίσκου τὸν ὄποιον εἶχον ἀνακαλύψει τὴν προτεραίαν, ἡρχισα νὰ ἀνέρχωμαι τὴν ράχιν τοῦ βουνοῦ... διειθυνόμενος πρὸς τὸ μέρος δῆπου εύρισκετο ἡ βασιλικὴ δρῦν. Ἐπίστευον δτι ἐγνώριζα καλὰ τὸν δρόμον.

«Ἡτον δῆλη ἡ ὄδος ἀνωφερής, κ' ἐγώ ἐτρεχον, ἐτρεχον διὰ νὰ φύσω ταχέως, ν' ἀσπασθῶ τὴν ἐρωμένην μου—ἐπειδὴ ἡ δρῦς ὑπῆρξεν ἡ πρώτη παιδικὴ μου ἐρωμένη καὶ ταχέως πάλιν νὰ ἐπιστρέψω· φανταζόμενος δτι ἡ ἀπουσία μου τότε δὲν θὰ παρετηρείτο, καὶ δὲν θὰ εἶχον ν' ἀκούσω ἐπιπλήξεις ἀπὸ τοὺς οἰκείους.

Πρὸς ἐμοῦ εἶχον ἀναχωρήσει ἀπὸ τὸ ποιμενικὸν σκήνωμα ὄλιγοι ἐπὶ τῆς τάξεως τῶν βοσκῶν, ἀπεργόμενοι εἰς τὴν πολίχνην, διὰ νὰ κομίσωσιν ἀρνία καὶ τυρίον εἰς τοὺς κολλήγας, ἀποφέρωσι δὲ ἀλλα ὄψωνια ἐκ τῆς πόλεως. Οὕτοι: θὰ ἐπέστρεφον πρὸς ἐσπέραν, καὶ δὲν ἥτο πιθανὸν νὰ συναντήσω τινὰς καθ' ὄδον. Πλὴν παρ' ἐλπίδα εἶδον μακρόθεν ἀλλούς ἐρχομένους πρὸς τὰ ἐδῶ, ἐν συνοδίᾳ γυναικῶν καὶ παιδῶν καὶ ὑποζυγίων· οὗτοι ἡρχοντο ἐκ τῆς πόλεως διὰ νὰ συνεορτάσωσιν ἐν τῇ ἐξοχῇ πλησίον τῶν συγγενῶν των, τῶν βοσκῶν.

Πάραυτα ἐξετράπην τῆς ὕδοι, κ' ἐσπευσα νὰ κρυψῶ δπισθεν πυκνῶν θάμνων. Οἱ ἀνθρωποι ἐκεῖνοι ἀν μὲ συνήντων, μεμονωμένον, μακράν τῶν γονέων μου, πορεύομενον ἀγρωτον ποῦ, θὰ ἐπαραχεινεύοντο, καὶ ἀν δὲν μ' ἐπειθον νὰ κατέλθω μετ' αὐτῶν εἰθὺς ὄπισω, ἐξ ἀπαντος θὰ μὲ κατήγγελλον εἰς τοὺς γονεῖς μου, τοὺς ὄποιούς θὰ εὔρισκον κάτω εἰς τὸ Μέγα Μανδρὶ. «Ἡμην ἔνεκα ἐτῶν παιδίον.

Ἐκεῖνοι ταχέως ἀντιπαρῆθιν, κ' ἐγώ ἀνέλαβα τὸν δρόμον μου, ἀλλὰ μετ' ὄλιγον τὸν ἔχασα. Εἰς ἐν σταυροδρόμιον δῆπου ἔψαλλεν πρὸς τὸν βουνόν, πρὸς τὸν δρόμον ἀριστερά, τὸν ὑψηλότερον, καὶ ἀσθμαίνων ἔψαλλεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ. Πλὴν ἡ μεγάλη δρῦς ὑπῆρξεν εὐέργετης μου καὶ κηδεμών μου. Αὕτη μ' ἐξήγαγεν ἐκ τῆς ἀπάτης, ἐφαίνετο δὲ ὡς νὰ μοὶ ἔνεις μακρόθεν, καὶ μὲ ὄληγει νὰ ἔλθω πλησίον της.

Καθὼς τὴν εἶδα χαμηλότερα, δεξιῶθεν, ἀρκετά μακράν, ἀφοσα τὸν δρομίσκον εἰς τὸν ὄποιον ἔτρεχα, καὶ στραφεὶς πρὸς δυσμάς ἡρχισα νὰ κατέρχωμαι, μέσω τῶν ἀγρῶν, ὑπερπτῶν αἵμασιάς, χάνδακας, φραγμούς θάμνων καὶ βάτων, σχίζων τὰς σάρκας μου, αἷμασσων χειρας καὶ πόδας... Τέλος ἔψαλτα πλησίον τῆς ποθητῆς νύμφης τῶν δασῶν.

«Ἡμην κατάκοπος, κάθιδρος καὶ πνευστιῶν. Αμα ἔψαλτα, ἐρρίφθη ἐπὶ τῆς χλόης, ἐκυλίσθη ἐπάνω εἰς παπαροῦνες καὶ χαμολούλουδα. Άλλ' ὅμως ἡσθανόμην κρυφὴν εὐτυχίαν, ὄνειρωδη ἀπόλαυσιν. Ἐρρέμβαζον ἀναβλέπων εἰς τοὺς κλώνους της τούς κραταιούς, καὶ ἡνοιγόχλειον ἡδυπαθῶς τὰ χεῖλη εἰς τὴν πνοὴν τῆς αὔρας της, εἰς τὸν θροῦν τῶν φύλλων της. Εκατοντάδες πουλιών ἀνεπαύοντο εἰς τοὺς κλώνους της, ἔμελπον τρελλὰ τραγούδια... Δρόσος, ἄρωμα καὶ χαρμονὴ ἔθωπον τὴν ψυχήν μου...»

«Ἡμην ἀποσταμένος, καὶ δὲν εἶχον κοιμηθῆ καλὰ τὴν νύκτα. Ο μπόνος μοῦ ἔλειπεν. Εἰς τὴν σκιὰν τοῦ πελώριου δένδρου, ἐν μέσῳ τῶν μηκώνων του τῶν κατακοκκίνων, ὁ Μορφεὺς ἥλθε καὶ μ' ἔθαυκάλησε, καὶ μοὶ ἔδειξεν εἰκόνας, ως εἰς περίεργον παιδίον.

Μοῦ ἐφάνη δτι τὸ δένδρον — ἔσωζον καθ' ὑπνον τὴν ἔννοιαν τοῦ δένδρου — μικρὸν κατὰ μικρὸν μετέβαλλεν δψιν, εἶδος καὶ μορφήν. Εἰς μίαν στιγμὴν ἡ ρίζα του μοῦ ἐφάνη ὡς δύο ώραιίαι εὐτορνοὶ κνῆμαι, κολλημέναι ἡ μία ἐπάνω εἰς τὴν ἀλλην, εἴτα κατ' ὄλιγον ἐξεκόλλησαν κ' ἐχωρίσθησαν εἰς δύο· ὁ κορμὸς μοῦ ἐφάνη δτι διεπλάσσετο καὶ ἐμορφοῦστο εἰς ὄσφυν, εἰς κοιλιὰν καὶ στέρνον, μὲ δύο κόλπους γλαφυρούς, προέχοντας· οἱ δύο παμμέγιστοι: κλάδοι μοῦ ἐφάνησαν ἡ μαργαρίτες; χειρες ὁργόμεναι εἰς τὸ πρώτον τὴν γῆν, ἐφ' ἡς ἐγώ ἐκείμην· καὶ τὸ βαθύφαρον, ἀειθαλές φύλλωμα μοῦ ἐφάνη ὡς κόμη πλουσία κόρης, ἀναδεδημένη πρὸς τὰν, εἴτα λυομένη, κυματίζουσα, χαλαρούμενη πρὸς τὰ κάτω.

Τὸ πόρισμά μου, τὸ ἐν ονείρῳ ἐξαχθέν, καὶ εἰς λῆπτον ἐν εἴδει συλλογισμοῦ διατυπωθέν, ὑπῆρξε τοῦτο: «Ἄ! δὲν εἶνε δένδρον, εἶνε κόρη· καὶ τὰ δένδρα, δσα βλέπομεν, εἶνε γυναικες!»

«Οταν μετ' ὄλιγον ἐξύπνησα, ως συνέχειαν τοῦ ὄνειρου ἔσχον ἐν γῷ τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἴστορίας τοῦ τυφλοῦ, τὸν ὄποιον ὁ Χριστὸς ἐθερπευσε, καθὼς εἶχον ἀκούσει τὸν διδάσκαλόν μας εἰς τὴν Ιεράν Ιστορίαν. «Κατ' ἀρχὰς μὲν εἶδε

τοὺς ἀνθρώπους ὡς δένδρα· δεύτερον δὲ τοὺς εἶδε καθαρά...»

Πλὴν δὲν ἔξυπνησα ἀκόμη, πρὶν ἀκούσω τί ἔλεγε τὸ φάσμα· ἡ κόρη—ἡ δρῦς, εἶχε λάθει φωνὴν καὶ μοὶ ἔλεγεν.

— Εἰπὲ νὰ μοῦ φεισθοῦν, νὰ μή με κόψουν... διὰ νὰ μὴ κάμω ἀκουσιώς κακόν. Δὲν εἰμ' ἐγὼ νύμφη ἀθάνατος· θὰ ζήσω δσον αὐτὸ τὸ δένδρον...

Ἐξύπνησα ἔντρομος, κ' ἔφυγον. . . Ἡτο ἥδη μεσημβρία, καὶ ὁ ἥλιος ἐμεσουράνει... Ἐκαίεν ὑψηλά, ὑπεράνω τῆς κορυφῆς τῆς δρυός, ἥτις ἥτο σκιά ἀδιαπέραστος... Ἀπὸ τὸν ἀντικρυνὸν λόφον ἤκουσα φωνὴν νὰ μὲ καλῇ ἔξ ὄνομάτος.

Ἡτον εἰς μικρὸς βοσκός, μὲ τὴν κάππαν του, μὲ τὴν στραβολέκαν του, καὶ μὲ δέκα αἴγας, τὰς ὅποιας ὠδήγηει. Μοῦ ἐφώναξεν δτι ὁ πατήρ μου μὲ ἀνεζήτει ἀνήσυχος, καὶ, νὰ τρέξω, νὰ φάσω ταχέως ἔκει κάτω...

Δὲν ἐνόησα τίποτε ἀπὸ τὸ μαντικὸν δνειρὸν. Αργότερα ἐδιδάχθην ἀπὸ ἐγχειρίδιον Μυθολο-

γίας δτι ἡ Ἄραδρυάς συναποθνήσκει μὲ τὴν δρῦν, ἐν ἡ εὑρίσκεται ἐνσαρκωμένη...

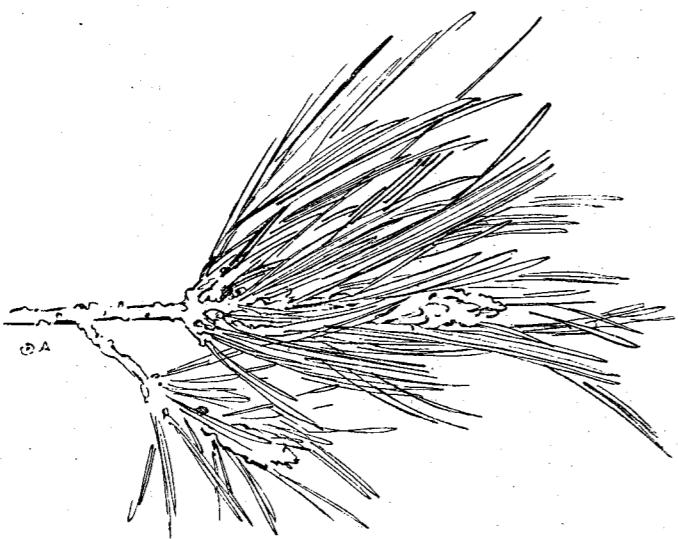
Μετὰ πολλὰ ἔτη, δταν ἔνιτευμένος ἀπὸ μακροῦ ἐπέστρεψα εἰς τὸ χωρίον μου, κ' ἐπεσκέφθην τὰ τοπία ἐκεῖνα, τὰ προσκυνητήρια τῶν παιδικῶν ἀναμνήσεων, δὲν εὔρον πλέον οὐδὲ τὸν τόπον ἔνθα ἥτο ποτε ἡ Δρῦς ἡ Βασιλική, τὸ πάγκαλον καὶ μεγαλοπρεπές δένδρον, ἡ νύμφη ἡ ἀνάσσουσα τῶν δρυμώνων.

Μία γραία μὲ τὴν ρόκαν της, μὲ δύο προβατίνας τὰς ὅποιας ἔθοσκεν ἐντὸς ἀγροῦ πλησίον, εὑρίσκετο ἔκει, καθημένη ἔξωθεν τῆς μικρᾶς καλύβης της.

“Οταν τὴν ἥρωτησα τὶ εἶχε γείνη τὸ «Μεγάλο Δέντρο», τὸ ὄποιον ἥτον ἔνα καιρὸν ἔκει, μοὶ ἀπήντησεν:

— Ο σχωρεμένος ὁ Βαργένης τὸ ἔκοψε... μὰ κ' ἐκεῖνος δὲν εἶχε κάμη νισάφι μὲ τὸ τσεκούρι του· δλο θεώρατα δέντρα, τόσα σημαδιακὰ πράμματα... Σὰν τώκοψε κ' ὑστερα, δὲν εἶδε χαίρι καὶ προκοπή. Ἀρρώστησε, καὶ σὲ λίγας μέραις πέθανε... Τὸ Μεγάλο Δέντρο ἥτον στοιχειωμένο.

A. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΝ ΕΝΔΥΜΑ

Τὶ ἔθνικόν, τὶ Ἑλληνικὸν ἔχει ὁ ἡμέτερος κοινωνικὸς βίος; Ποῦ ἔχνος ἐγχωρίου χαρακτῆρος; Ποῦ τὸ ἐλάχιστον διακρίνει ἡμᾶς ὡς φυλήν, ὡς λαόν, ὡς ἔθνος; Αἱ οἰκίαι μας ἔσωθεν τε καὶ ἔξωθεν εἰνε κακῶς ἀντιγεγραμμέναι ἐκ τῶν τῶν βαρέων κλιμάτων, ἡ διαίρεσις καὶ κάτοψις αὐτῶν ἐλεειναι καὶ ἀνευ λογικῆς, τὸ δὲ ἐπιπλά μας ἐξ ἀπασῶν τῶν ἐποχῶν καὶ χωρῶν.

Οὐδεμία εὐρυθμία, οὐδεμία καλαισθησία καὶ ἀπλότης διέπει τὸ ἐσωτερικὸν τῶν ἑστιῶν μας.

Μόνον πλοῦτος, πολυτέλεια καὶ ἐπιδείξι!

Ἐὰν ὑπάρχῃ ρύθμος ἀρχιτεκτονικὸς σύμφωνος καὶ ἀρμονικώτατος πρὸς τὸ κλῖμα καὶ τὸν χαρακτῆρα ἥμῶν, ρύθμος ἐπιβαλλόμενος διὰ τὰς Αθήνας ἰδίως, οὗτος εἶνε ὁ γνησιωτάτος ἔλληνικός, ὁ ἔξωχως γοητευτικός καὶ ἀπαράμιλλος Πομπηϊανός. Εἰπατέ μου ποῦ εἶδετε ποτε τοιούτον τινα ἐν Ἀθήναις; Τίς οἰκία, ποῖον μέγαρον ἡ δημόσιον κτίριον φύκοδομήθη κατὰ τὸν θαυμάσιον τοῦτον καὶ ἔλληνικώτατον ρύθμον; Καὶ εἶνε ἐντούτοις ὁ στύλος ἐκεῖνος ὅστις τὰ μάλιστα ἀρμόδει πρὸς τὸ εὐκρατές ἥμῶν κλῖμα. Ἐὰν κατωκούμεν καὶ εἰργαζόμεθα εἰς κτίρια καὶ μέγαρα κατὰ τὸν ρύθμον τοῦτον φύκοδομημένα, θὰ εἴμεθα πάντες ὁδοίνοι καὶ εὐχάριτες, εὐθυμοι καὶ ζωηροί, ἡ δὲ ὡχρότης θὰ ἥτο ἀγνωστος καὶ ἡ μελαγχολία γνωστή μόνον ἀπὸ τὰ μυθιστορήματα τοῦ Βορρᾶ καὶ τὰ ποιήματα τοῦ Λαμπροτίνου... Πνιγόμεθα σήμερον ὑπὸ τὸ βάρος καὶ τὴν σκυθρωπότητα τῶν κεράμων, σκιατραφοῦμεν. δ' ἐντὸς ὑγρῶν καὶ ἀδιαφανῶν τοίχων. Τὸ φῶς, τὸ φῶς τὸ θεῖον καὶ ζωγόνον, τὸ φῶς τὸ δημιουργῆσαν τὴν Ἐλλάδα, τὸ φῶς, σπερ ὡς Ἀπόλλων καὶ Ἀρτεμις ἐλατρεύθη ὑπὸ τῶν προγόνων μας, ἡμεῖς ἔξωρίσαμεν ἐκ τῶν οἰκιῶν μας καὶ τὸ περιωρίσαμεν μόνον εἰς τοὺς κονιορτοβρίθεις δρόμους καὶ τὰ πάλλευκα, ἐκτυφλωτικά μας πεζοδρόμια, τὸ δὲ διαπλαστικὸν ὑπαιθρον, σπερ ἔξέτρεψε καὶ ἀνέπτυσσεν ὅλην τὴν θελκτικὴν καὶ παρθένον ἐκείνην νεότητα τὸ πάλαι, καὶ διερ οὐ πάντες τοὺς μεγάλους ποιητὰς καὶ φιλοσόφους, οἵτινες πάντοτε ὑπὸ τὸν ἀνέφελον κυανοῦν οὐρανὸν τῆς κλασικῆς ταύτης γῆς συνελάμβανον τὰ ψιστα διανοήματα καὶ τὰς εὐγενεστάτας ιδέας, ἥδη ἀπεκλείσαμεν τελείως, τρέμομεν δὲ αὐτὸ ὡς κακοποιὸν στοιχεῖον, αἱ δὲ γυναικές μας, δταν ἔξερχωνται εἰς περίπατον,

οὐδεμία σύνηθεν ἔχουσι καὶ μεταβαλλόμενην τὴν νοημοσύνην ἥμῶν. Ἐὰν δὲ διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἀπεδείξαμεν πόσον ὁλεθρία εἶνε ἡ ἔξωθεν καὶ θνετική ἐπιδρασίς, πόσον μᾶλλον ἐπικινδυνός καὶ βλαβερά καθίσταται ἡ τοῦ ἐνδύματος, διερ ἀρρήκτως καὶ στενῶς συνέχεται καὶ συνδέεται μετὰ τοῦ σώματος καὶ μετ' αὐτῆς, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, τῆς ψυχῆς μας;

Ἄλλα πρόκειται περὶ ἐπαναφορᾶς τοῦ ἀρχαίου ἐνδύματος; — Μηδαμῶς! Καὶ πέρυσι μεγαλοφώνως καὶ ἐντόνως διεμαρτυρήθην δτι δὲν ἐνοοῦμεν ποσῶς νά σας μεταβάλωμεν εἰς χλινοφόρους καὶ φαινομηρίδας. Πρόκειται νὰ ἀπλοποιηθῇ, νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὸ κλῖμα καὶ τὰ βαλλάντια μας ἡ γυναικεία περιβολὴ καὶ πρὸς τοῦτο ἀνάγκη νάποθλέψωμεν ἀπλῶς, ὡς πρὸς τέλεον ὑπόδειγμα, πρὸς τὸ ἀρχαίον ἐνδύματα, διερ δὲν εἶνε ποσῶς τὸ συνήθως ἐν τοῖς ἀγάλμασι παριστάμενον, ἀλλ' ἔτερόν τι, δλως διάφορον, ἐν πολλοῖς ὁμοιάζον τὸ καθ' ἥμέραν σήμερον. “Οσοι ἀνήλθετε ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ εἴδετε τὰς ἐν τῷ Μουσείῳ κόρας ἡ ἱερείας καλουμένας, θὰ κατεπλάγητε ἐκ τῆς ὁμοιότητος πρὸς πλεῖστα σημερινά. Εκείνα ἔχουσι καὶ χειρίδας καὶ ὄσφυν

καὶ ἐν γένει ὅ, τι ζῆτε σήμερον ἡ γυνὴ ἵνα ἐνδύῃ
ἀνευ φόβου ἀποφύξεως.

Ἄλλ' οὐαὶ ἀπλότης καὶ κομψότης ἀμά ἐν
τοῖς ἀρχαῖοις ἑκείνοις προτύποις! Αἱ ξέναι ἐπὶ¹
ῶρας τάποθαυμάζουσιν. Ἐάν, ἔλεγέ τις αὐτῶν,
τὰ εἶχομεν ἐν Παρισίοις, αἱ μοδίσται μᾶς θὰ
κάλανον τὴν τύχην των!

Ἄς μιμηθῶμεν λοιπὸν ἐκεῖνα, ἀποσκορα-
κίζοντες πάντα τὸν γελοῖον καὶ τραγελαφικὸν
φόρτον, τὰ περὶ τοὺς ὥμους μπαλόνια καὶ τὰ
λοιπὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ φουσκώματα, ἔξαρ-
τήματα, τὰ σφιξύματα, κρεμασίδια, τοὺς φιόγ-
κους, τὰ ὄποια μεταβάλλουσι τὰς γυναικας εἰς
ἰνδικὰς παγόδας, εἰς πάγωνια, εἰς πετούνιας
καὶ εἰς ὅ, τι παράδοξον ὃν δύναται νὰ συλλάθῃ ἡ
φαντασία σας.

Ίδιας κοσμήματα ἀπειρα παρέχει ἡμῖν ἡ
ἀρχαία τέχνη, ἀτινα δυνάμεθα θαυμασίως νὰ
ἐφαρμόσωμεν ἐν τῇ περιβολῇ, καὶ μάλιστα ἐν τῇ
ὑφαντουργίᾳ.

Ἡ Ἑλληνικὴ ταπητουργία ἡδύνατο νὰ κατα-
στῇ ἡ μᾶλλον περιζήτητος, καταπληκτικὰ δὲ
κέρδη νὰ προστορίζηται, ἐὰν ἐπὶ τῶν ταπήτων
ἀντεγράφομεν ἀρχαῖα θαυμάσια σχέδια, ίδιας δὲ
τάπαραμιλλα διασωθέντα μωσαϊκά. Φαντάζεσθε
μὲ τίνα ζῆλον καὶ ἐνθουσιασμὸν θὰ ἡγόραζον ἐκα-
τοντάδας ἐξ αὐτῶν οἱ ἐν Ἀθήναις ξένοι, ἐὰν ἐπ'
αὐτῶν παριστῶντο τὸ ἐν τῷ Κ. Μουσείῳ Μωσαϊ-
κὸν τῆς Μεδούσης ἡ τὸ τῶν Πατρῶν, τῆς Ὀλυμ-
πίας καὶ τοσούτων ἄλλων πόλεων ψηφίδωτά!

Τί δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν ἐπίπλων;

Πῶς νὰ περιγράψωμεν τὴν ἐπίπλωσιν τῶν
οἰκιῶν μᾶς; τὸ Λουθρὸν καὶ τὰ ιστορικὰ Μου-
σεῖα τοῦ Βερολίνου, τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Βιέν-
νης δὲν πιστεύω νὰ ὑπερβάλλωσι κατὰ τὴν ποι-
κιλίαν τοὺς ἡμετέρους ἀριστοκρατικοὺς οἶκους...

Ἄλλ' οὐαὶ καὶ ἐνταῦθα ἀνευ ἐθνικοῦ ρυθμοῦ
καὶ δυσαρμονικὴ πρὸς τὸ κλῖμα καὶ τὰ ἔθιμα
ἡμῶν ἐπίπλωσις!

Εἰσέρχεσθε εἰς τὸν οἶκον καὶ μόλις ἀναπνέετε
ἐκ τῶν μυρίων ταπήτων, παραπετασμάτων καὶ
ἔξαρτημάτων. Θεοσκότεινα δέ. Σκότος τὸ ἀπώ-
τατον ὡσεὶ εἰσέρχεσθε εἰς τὸ ἄντρον τοῦ Τροφω-
νίου. Ἐκεῖ σᾶς ἔρχεται νὰ ἐκφωνήσετε τοὺς
θαυμαστοὺς ἑκείνους τοῦ τυφλωθέντος δυστυχοῦς
Οἰδίποδος στίχους:

Ἴω σκότου
νέφος ἐμὸν ἀπότροπον, ἐπιπλόμενον ἀφατον,
ἀδάματόν τε καὶ δυσούριστον ὃν.

Καὶ ποῦ; ἐν Ἑλλάδι, ὅπου ἔχομεν τὸ λαμπρό-
τατον αὐτὸ φῶς, ὅπερ ἐπετέλεσε τὰ θαύματα
τῆς πλαστικῆς καὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, διότι
ἄμφιβάλλω ἀν ποτε ἡ Τέχνη θὰ ἔξινετο εἰς
τοιαύτην τελειότητα ἀνευ τοῦ λευκοῦ τούτου
κάλλους τοῦ ἐλληνικοῦ ὄριζοντος.

Ἡ ψυχὴ σας ἀντὶ χαρᾶς θλίβεται, ἡ δὲ καρ-
δίας σας πιέζεται ἐντὸς τῶν καταφόρτων καὶ
πνιγηρῶν ἑκείνων μεγάρων, ὅπου ἡ τέχνη τόσον
όλιγην θέσιν ἔχει.

Δὲν κηρύττομεν τὴν νηστείαν καὶ τὴν κατά-
λυσιν πάστης βιωτικῆς τέρψεως.

Πᾶν τούναντίον! Θέλομεν τὴν χαράν, τὴν
εὐθυμίαν, τὸ αἰώνιον καὶ ἀνέσπερον ἑκείνο μει-
δίαμα, ὅπερ ἐφαίδρυνε καὶ κατηγάζεν ὀλόκλη-
ρον τὸν πάλαι ἐλληνικὸν κόσμον.

Ποιὸν δὲ ἡτο τὸ μυστήριον τῆς ἀποπτάσης
ἑκείνης εὐτυχίας καὶ εὐζωίας; Ποιὸν ἄλλο ἢ ἡ
ἀπλότης τοῦ βίου καὶ τὸ ἐθνικὸν ἰδεῶδες.

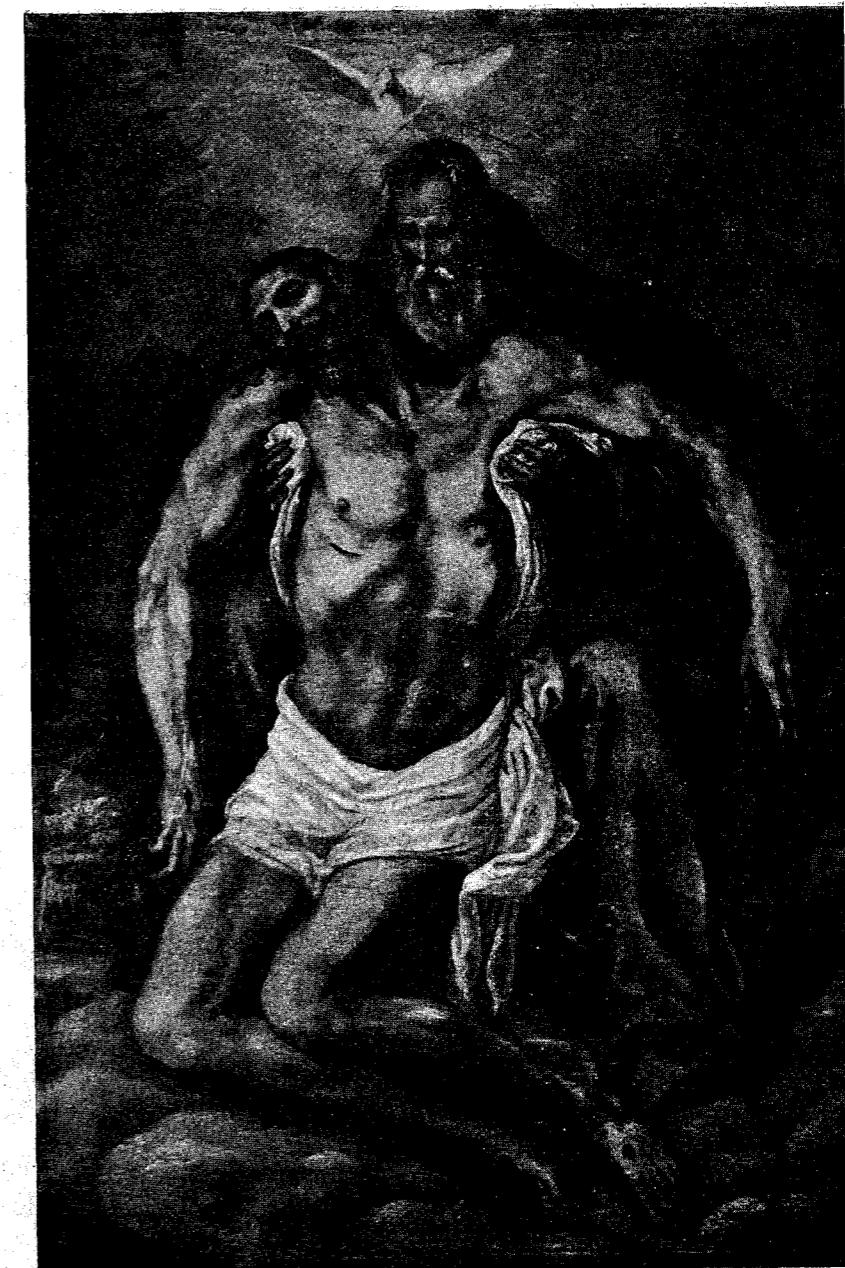
Ἐὰν ἡμην ἱεροκήρυξ, θὰ σας ἀνεφώνουν μὲ
στήθη Στέντορος: *Sursum Corda! Άνασχετε
τὰς καρδίας!* Ἀνυψώσατε τὰς ψυχάς σας!
Ἀποβλέψατε πρὸς τὸν οὐσίαν καὶ οὐχὶ πρὸς
τὸ ἔξωτερικὸν κέλυφος. Ζητήσατε τὴν ψυχὴν
καὶ τὸ πνεῦμα, περιφρονήσατε δὲ τοὺς τύπους
καὶ τὴν ἐπίδειξιν. Διανοίξατε ὄριζοντας εύρυ-
τέρους, ἀφήσατε ἀπλετὸν τὸ φῶς νὰ εἰσρεύσῃ
καὶ διαχυθῇ εἰς τοὺς οἶκους, εἰς τὰς αιθού-
σας, εἰς τὰς κεφαλάς, εἰς τὰς καρδίας σας.
Χειραφετήμητε!

Ἄλλα ποίαν χειραφέτησιν; "Οχι τὴν ἀπὸ²
τῶν ἀνδρῶν, οίχαν ζῆτε, διότι, μὰ τὴν Ἡραν
καὶ πάσας τὰς θεᾶς τοῦ Ὀλύμπου, ἀγνοῶ ἀν
σεῖς πρόπει νὰ χειραφετηθῆτε ἀπὸ ἡμᾶς ἢ ἡμεῖς
ἀπὸ σᾶς....

Βεβαίως ὑποφέρετε ὑπὸ τὸν ζυγόν μας, ἀλλὰ
βεβαίωθητε δτι, ἐὰν ἀριθμηθῶσιν οἱ αἰχμάλωτοι
ἐκατέρων, θὰ εὐρεθῶσι πολλῷ περισσότεροι οἱ ὑπὸ³
τὰ βίπτια καὶ τὰ ἀλεξήλια ως δέσμοις στενά-
ζοντες δυστυχεῖς ὄμόφυλοι μου . . .

Χειραφετήθητε μᾶλλον ἀπὸ ἡμᾶς αὐτάς, ἀπὸ
τὰς ὁμοφύλους σας καὶ μάλιστα τὰς Εύρωπαίας!

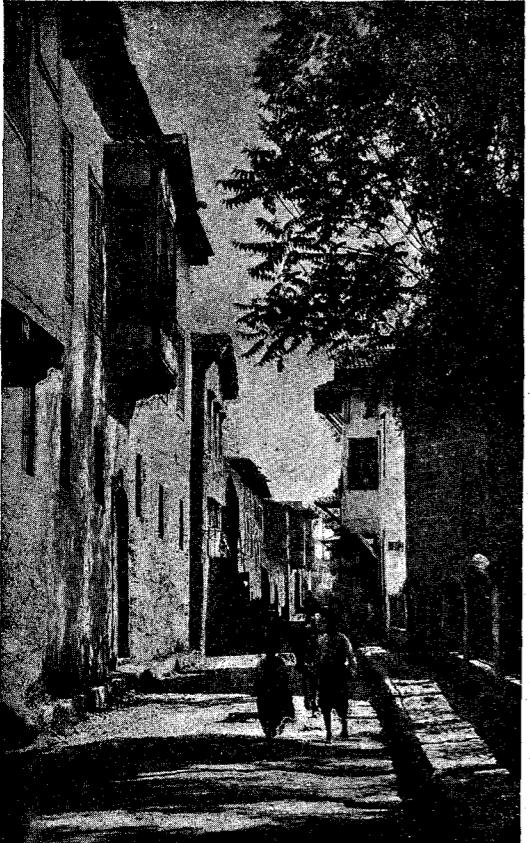
Χειραφετήθητε ἀπὸ τὰς μοδίστρας, τὰς ῥα-
ππτρίας, τὰς πιλοποιούς, τὰς κομμωτρίας καὶ τὸ
λοιπὸν ἀπειροπληθές ἐπιτελεῖον τῶν τυράννων
σας. Ἀπὸ αὐτὰς νὰ χειραφετηθῆτε καὶ ἔστε
βέβαιαι δτι θὰ εἰσθε ἐλευθερώτεραι καὶ μᾶλλον
ἀνεξάρτητοι καὶ τῶν ἀνδρῶν ἀκόμη, διότι θὰ
χειραφετηθῆτε οἰκονομικῶς!

Ο ΑΙΩΝΙΟΣ ΠΑΤΗΡ ΥΠΟΒΑΣΤΑΖΩΝ
ΝΕΚΡΟΝ ΤΟΝ ΘΕΙΟΝ ΥΙΟΝ ΤΟΥ
ΕΛΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ Δ. ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΚΥΠΡΟΣ

ΕΠ' ΕΥΚΑΙΡΙΑ, ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ

Κεντρική Οδός Λευκωσίας.

Η Κύπρος, παρά τους άπειροπληθεῖς κατακτητάς, οἵτινες ἐκράτησαν αὐτῆς, ἔμεινεν ἀνὰ τοὺς αἰῶνας πάντοτε ἐλληνική· κατὰ δὲ τοὺς τελευταῖους χρόνους τῆς φραγκοκρατίας αὐτὴ ἡ διοίκησις εἶχεν ἐξελληνισθῆ. Η τουρκοκρατία ὑπῆρξε τόσον καταστρεπτική, τυραννική, ἀπαισία, ὥστε ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου, ἀριθμούστης κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους δύο ἑκατομμύρια κατοίκων καὶ ἐπὶ Φράγκων 500,000, κατῆλθε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐκπνεύσαντος αἰώνος εἰς 100,000. Σχολεῖα δὲν ὑπήρχον. Οὐδεμία ἀκτίς φωτὸς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τόσου σκότους. Μόνον, δτὶ οἱ νησιώται κατώρθωσαν νὰ

διατηρήσουν τὴν γλώσσαν καὶ τὴν θρησκείαν των. Ὁποία ἀφύπνισις μετὰ τὸ 1821, ἀφοῦ ἐπλήρωσε καὶ ἡ Κύπρος εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐλευθερίας τὸν φόρον τοῦ αἴματος!

Ἄλλα τὸ ἔργον τῆς ἀναγεννήσεως ἥρχισε μετὰ τὴν ἀγγλικὴν κατοχὴν. Πλήρης ἐλευθερία καὶ ἀσφάλεια ἐπικρατεῖ σήμερον ἐν τῇ νήσῳ, ἡτις, ἐὰν δὲν εὐημέρησεν ὑπὸ τὸ ἀγγλικὸν σκῆπτρον, ἀνέκυψεν δύμας ἀπὸ τὴν φοβερὰν δουλείαν. Ἡ ἐθνικὴ ἰδέα ἔκαμεν ἐντὸς τῆς τελευταίας εἰκοσιπενταετίας τόσας προσόδους; ὥστε θὰ ἥδυνατο τις νὰ διμήνηση περὶ ἀληθινῆς νεκραναστάσεως.

Ἡ πρωτεύουσα Λευκωσία, ἡτις πρό τινων ἦτορεν ἡ ἐλεεινὴ τουρκόπολις, ἥδη μετέβαλε κυριολεκτικῶς δψιν καὶ καθημερινῶς ἐζωραΐζεται. Αἱ πύλαι τῶν τειχῶν τῆς κατερριθμησαν καὶ ἡ πόλις ἀνέπνευσεν ἀπὸ διάφορων ρήγματα, τὰ ὅποια ἡνοίχθησαν ἐπὶ τῶν παλαιῶν ἐπάλξεων.

Περὶ τὴν πόλιν ἐφύτεύθησαν περὶ τὰς 25 χιλιάδας δένδρα, τὰ ὅποια ἐσχημάτισαν ἥδη σύσκια δάσον, μεταβαλόντα τὰς πρὶν ξηρὰς πεδιάδας εἰς χλοερὰ τοπία, ἔνθα ἐκτίσθησαν ὄραιοταταὶ οἰκίαι. Ἄλλα καὶ ἐντὸς ἡ πόλις ἐβελτιώθη διὰ τῆς οἰκοδομῆς νέων οἰκιῶν καὶ τῆς καλλιτερεύσεως τῶν ὁδῶν. Λέσχαι, εὐπρεπῆ καφενεῖα, ξενοδοχεῖα, σύλλογοι: ἴδρυθησαν.

Ἄλλ' διατάρινε τὴν Λευκωσίαν εἶναι οἱ ὥραιοὶ τῆς κῆποι, οἱ ὅποιοι ὑπάρχουν εἰς κάθε σπίτι. Τὸ περιβόλι ἀποτελεῖ τὸ βάθος ἐκάστης αὐλῆς, εἰς κάθε δὲ αὐλὴν ὑπάρχει καὶ ἔν ὑφαντήριον, διότι αἱ γυναικεῖς τῆς Λευκωσίας εἶναι δῆλαι ὑφάντριαι, ἔχουσαι διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἴδιων ταμείων, δι' οὓς ἀνακουφίζουν πολλάκις τοὺς συζύγους τῶν. Ὅλη ἡ Κύπρος καταναλίσκει τὰ ὥραια μεταξωτὰ τῆς χώρας, τὰ στερεὰ βαμβακερὰ ὑφάσματα, τὰ δαμικοκηνὸν παραπετάσματα, τὰ περίφημα τρίχαπτα (πιπλᾶ) καὶ τὰ τόσα ἀλλαχειροτεχνημάτα τῆς πρωτευούσης, τὰ ὅποια θὰ ἰδουν μετ' ὀλίγον οἱ ἐπισκέπται τῆς Κυπριακῆς Ἐκθέσεως.

Ἐχει δὲ πολὺ τὸ ἀνατολικὸν συγχρόνως καὶ μεσαιωνικὸν ἡ Λευκωσία μὲ τὸν λαμπρὸν ἐν τῷ

μέσῳ ὑαδὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας, τὸν ἐξισλαμισμὸν τοῦ ὅποιου μαρτυροῦσι μακρόθεν δύο ὑψηλοὶ μιναρέδες, τὰς διαφόρους ἄλλας ὥραιας ἐκκλησίας, τζαμία ἥδη, τὰ τείχη καὶ τὰ παλαιὰ παλάτια μὲ τὰ κανόνια τῶν Τούρκων, τὰ ἀνατολικὰ παζάρια, τὰ λουτρά.

Ἄλλ' ἡ κυρίως μεσαιωνικὴ πόλις τῆς Κύπρου εἶναι ἡ Ἀμμόχωστος, ἡτις ἐπὶ τῶν Φράγκων ὑπῆρξεν ἡ πλουσιωτέρα καὶ ἐμπορικώτερα πόλις τῆς Ἀνατολῆς, τὸ κυριώτερον μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἐμπόριον. Εἶναι ἀμύθητα τὰ πλούτη τῶν τότε Γενουήνων ἐμπόρων καὶ Ἐνετῶν, καὶ ἡ ὀλβίότης τῆς πόλεως.

Σήμερον δῆλα εἶναι σωριασμένα εἰς μελαγχολικὰ ἐρείπια, ὁ δὲ λαμπρὸς τῆς Ἀμμόχωστου λόφος κατάχωστος. Σώζονται δύμας, πλὴν τῶν ἀκεραίων τειχῶν, ὁ θαυμάσιος ναὸς τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ἔνθα ἐστέφοντο οἱ Φράγκοι βασιλεῖς, καὶ διάφοροι ἄλλοι ναοί, σήμερον τζαμία ἡ ἀποθήκη. Ἄλλα τὰ παλάτια καὶ πλεῖστα ἄλλα μεσαιωνικὰ μνημεῖα ὑπάρχουν σήμερον μόνον εἰς ἄχυροφα ἐρείπια, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὅποιων

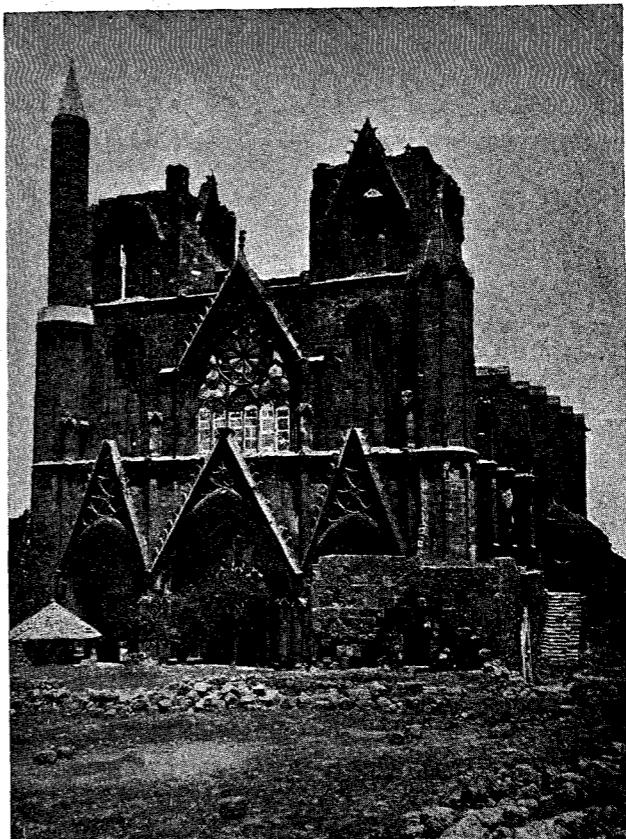
προβάλλουν μερικοὶ πενιχροὶ τουρκικοὶ οἰκίσκοι. Καὶ μόνον λάτινικαὶ τινες ἐπιγραφαὶ ἔκει καὶ ἐδῶ ἐνθυμίζουν τὴν ἐποχὴν, καθ' ἥν ἥρχον οἱ Λουζινιάνες, οἱ Γενουήνων καὶ οἱ Ἐνετοί, τῶν ὅποιων τὸ αἷμα ματαίως ἔρρευσεν ἐν τῇ γενναίᾳ ἔκεινῃ καὶ ἱστορικὴ ὑπερασπίσει τῆς πόλεως κατὰ τῶν Τούρκων, οἵτινες μετά τὴν ἀλωσιν ἐξέδαρον ζῶντα τὸν ἡρωϊκὸν ὑπερασπιστὴν τῆς Ἀμμόχωστου Βραχαδίνον.

Οἱ Ἀγγλοι ἀπεφάσισαν νὰ κατασκευάσουν νέον λιμένα ἐν Ἀμμόχωστῳ καὶ νὰ συνδέσουν αὐτὴν σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς πρωτευούσης. Καὶ ὁ μὲν σιδηρόδρομος ἵσως ὠφελήσῃ τὰς γονίμους πεδιάδας, ἀς θὰ διασχίσῃ, καὶ ὁ λιμὴν ἵσως καταστῇ χρήσιμος εἰς τὸ ἐμπόριον τῆς νήσου καὶ εἰς τοὺς ναυτικοὺς σκοπούς τῆς Μ. Βρετανίας, ἀλλ' οὐδὲν θὰ δυνηθῇ ν ἀναστήσῃ τὴν Ἀμμόχωστον, ἡτις κείται διὰ παντὸς νεκρά, προκαλοῦσα μὲ τὰ μεγαλοπρεπῆ τῆς ἐρείπια τὴν θλίψιν τοῦ ἐπισκέπτου.

Ἡ Ἀμμόχωστος, ἡ περίφημος κατὰ τὸν μεσαίωνα φραγκικὴ πόλις τῆς Κύπρου, ἐκτίσθη ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, καὶ πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου του ἐκλήθη Ἀρσινόη, ἐκ τῆς πολλῆς δύμας πέριξ ἀμφου ἐπεκράτησε τὸ δνομα τὸ Ἀμμόχωστος. Οἱ Βυζαντινοὶ ἐκτίσαν ἐνταῦθα λαμπρὸς ἐκκλησίας, ως καὶ οἱ Γάλλοι Λουζινιάνες, οἵτινες ἀνήγειραν προσέτι ἐνταῦθα πύργους καὶ ὄχυρώματα, κατεσκεύασαν λιμένα καὶ κατέστησαν τὴν Ἀμμόχωστον μίαν τῶν λαμπροτέρων καὶ πλουσιωτέρων πόλεων τῆς Ανατολῆς.

Τριακόσιαι, ως ἀναφέρεται, ὄρθοδοξοὶ καὶ δυτικοὶ ἐκκλησίαι ὑπῆρχον ἐν τῇ πόλει, τῶν ὅποιων ἐδέσποζεν ὁ μέχρι σήμερον σωζόμενος καθεδρικὸς ναός, ἔνθα ἐστέφοντο οἱ βασιλεῖς καὶ ἐθάπτοντο οἱ εὐγενεῖς Φράγκοι, ὃν τὰ ὄστα καὶ τὴν κόνιν διεσκόρπισεν εἰς τὴν θάλασσαν ὁ κατακτητὴς Μουσταφᾶς. Ἡ λαμπρὰ αὐτὴ μητρόπολις καλεῖται κοινῶς Ἀγία Σοφία, ἐκ τινος δύμας ἐπιγραφῆς φαίνεται, διτὶ ἐπιμάτιο ἐπ' ὄνοματι τοῦ Ἀγίου Νικολάου. Ὡς δὲ καὶ ὁ γοτθικὸς αὐτῆς ρυθμὸς δεικνύει, ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Φράγκων βασιλέων, ἵσως δύμας ἐπὶ ἀρχαιοτέρων βυζαντινῶν ναῶν.

Ἡ ἐν Ἀμμόχωστῳ Ἀγία Σοφία εἶναι μικροτέρα τῆς ἐν Λευκωσίᾳ, ἀλλ' ὑπερτερεῖ ταύτης κατὰ τὴν κομψότητα καὶ τὴν χάριν. Εἶναι ἀληθινὸν καλλιτέχνημα

Άγιος Νικόλαος Ἀμμόχωστου.

καὶ εἰς τὸ σύνολον, καὶ εἰς τὰς γλαφυρὰς αὐτῆς λεπτομερείας. Τρεῖς μεγαλοπρεπεῖς θύραι καταλαμβάνουσι δόλοκληρον τὴν κυρίαν πρόσοψιν, ἄνωθε τῆς ὁποίας ὑφοῦνται δύο μεγάλα καὶ κομψὰ κωδωνοστάσια, προσδίδοντα τόσην ἀναλογίαν δύνην καὶ χάριν εἰς τὸ δόλον οἰκοδόμημα.

Ἄλλ' οποια μελαγχολία καταλαμβάνει τὸν ἐπισκέπτην ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ ἐλεεινοῦ τζαμίου, εἰς δὲ μετετράπη ὁ λαμπρὸς οὗτος ναός, ἔνθα ἐστέφοντο οἱ βασιλεῖς τῆς Κύπρου καὶ τῆς Ιερουσα-

Κυπρία χωρική.

λήρη, καὶ τόσος ὑπῆρχε πλούτος καὶ τόση τέχνη. Παρὰ τὸ δεξιὸν κωδωνοστάσιον ὑφοῦται ὑψηλὸς μιναρὲς καὶ ἐπὶ τῶν εὐρωτιώντων τοίχων κρέμανται μελανάτινες καὶ ἀραιαὶ κανδῆλαι, τὸ δὲ ἔδαφος καλύπτουσι ρυπαρά τινα ϕαθία.

Ἡ Ἀμρόχωστος κατοικεῖται σήμερον ὑπὸ ἐλαχίστων μόνον Τούρκων, οἵτινες ἀδυνατοῦν νὰ συντηρήσουν τὸ Τζαμίον· καὶ ἡ Ἀγία Σοφία ἐμποιεῖ ἀληθινὴν φρίκην εἰς τὸν εἰσερχόμενον διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν εἰς τὴν ὁποίαν εύρισκεται.

Μεγαλειτέρα τῆς ἐν Ἀμρόχωστῳ εἶναι ἡ ἐν τῇ πρωτευούσῃ Λευκωσίᾳ Ἀγία Σοφία φραγκικῆς ἐπίσης ἐποχῆς καὶ τοῦ αὐτοῦ περίπου ρυθμοῦ.

Ἄλλὰ στερεῖται ὡς εἴπομεν τῆς κομψότητος τοῦ ἐν Ἀμρόχωστῳ ὄμωνύμου ναοῦ. Τοῦτο δὲ προέρχεται ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν νάρθηκος, δοσις ἀποκρύπτει τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν μαρμαρίνων πυλῶν, ἐκ τῆς ἐλλείφεως δευτέρου κωδωνοστάσιου ἡ ἐξ ἔλλων τινῶν ἀτελειῶν, ἐκ τῶν ὃποιων φαίνεται, ἡ δτὶ ὁ ναὸς εἶχε μείνει ἀτελῆς, ἡ μᾶλλον δτὶ εἶχε πάθει μερικὴν ἐκ σεισμοῦ καταστροφήν. Ολόκληρον τὸ οἰκοδόμημα εἶναι κτισμένον μὲ λαξευτοὺς λίθους, μόναι δὲ αἱ πύλαι εἶναι μαρμάριναι. Τὸ μῆκος αὐτοῦ εἶναι 69 μέτρων, τὸ πλάτος 29, ὁ δὲ θόλος ὑποβυστάζεται ὑπὸ 16 στύλων. Ο ναὸς εἶναι τριώροφος, δύναται δὲ νὰ περιλάβῃ 7—8 χιλιάδας.

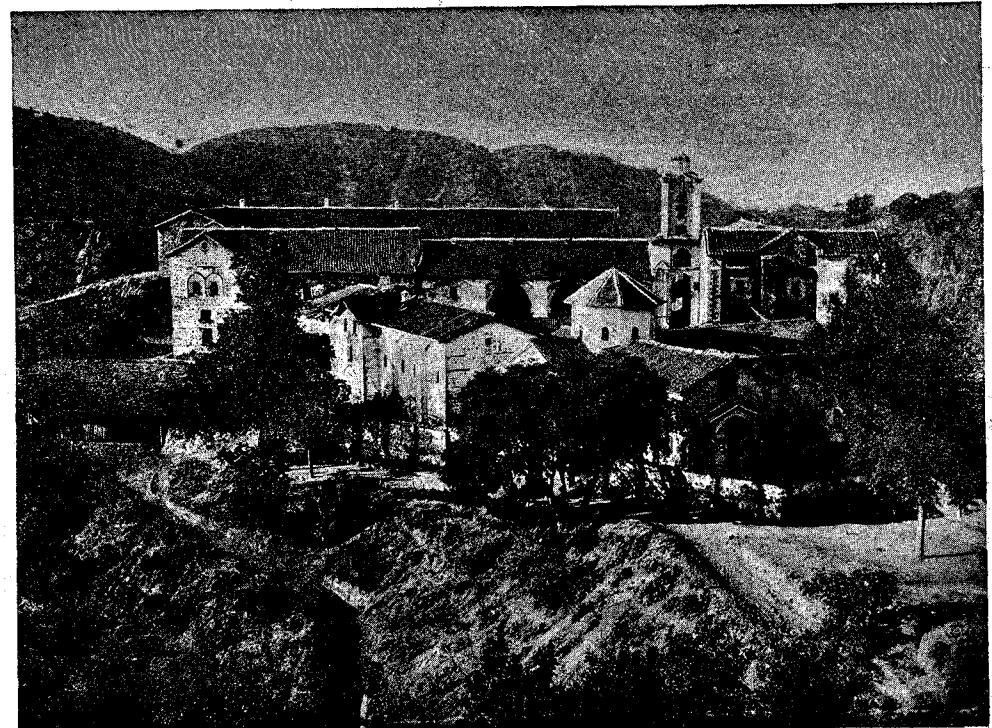
Ο φανατισμὸς τῶν Μουσουλμάνων συνεκεντρώθη σήμερον εἰς τὸ «Ἀγία Σοφία τζαμί», ἔνθα ὑπάρχει ὁθωμανικὴ θιβλιοθήκη παλαιῶν χειρογράφων καὶ φυλάσσεται εὐλαβῶς ἐντὸς περιθύρου καὶ κομψῆς ἐξ ἑβένου θήκης τεμάχιον τοῦ γενείου τοῦ Μωάμεθ, ιερὸν προσκύνημα τῶν πιστῶν καθ' ὥρισμένας ἡμέρας τοῦ Ραμαζανίου.

Πλὴν τῶν ἐκκλησιῶν, τὸ οἰκοδόμημα τῶν ἐν Κύπρῳ γοτθικοῦ ρύθμου φραγκικῶν τοῦ μέσου αἰώνος ἔργων εἶναι ἡ μονὴ τοῦ Πελλαπαῖσον εἰς τὸ ὄμώνυμον χωρίον. Τὸ Πελλαπαῖσι, παρὰ τὴν πολύχυνην Κυρήνειαν, ἐπὶ τῆς βορείου τῆς νήσου ἀκτῆς, τῆς ὁποίας εἶναι ἀπερίγραπτοι αἱ φυσικαὶ καλλοναί, κεῖται εἰς τὴν ὠραιοτέραν τῆς νήσου τοποθεσίαν. Μὲ τὰ ῥάκια τῶν ψυγρῶν ὑδάτων, τὴν πλουσίαν πρασινάδαν, τὰ δάση τῶν ἡμέρων καὶ ἀγρίων δένδρων, τὴν εὐωδίαν τῶν ἀνθέων καὶ τὸ κελάδημα τῶν πτηνῶν, μὲ τὴν ὑπερκειμένην σειρὰν τῶν γραφικῶν βουνῶν τῆς Κυρήνειας, τὴν θάλασσαν κάτω καὶ τὸ ὅρος τῆς Μ. Ἀσίας ἀπέναντι, τὸ Πελλαπαῖσι εἶναι ἀληθινὸς πάραδεισος.

Τοῦ χωρίου δεσπόζουν τὰ μεγαλοπρεπεῖ ἐρείπια τῆς ὑπὸ τοῦ Λαγινιανοῦ βασιλέως τῆς νήσου Ούγα τοῦ Γ' ἀνεγερθείσης τὸν 13^ν αἰῶνα γαλλικῆς μονῆς, ἡτὶς φαίνεται δτὶ ἐκαλεῖτο belle ab baye (ώραια μονή), ἐξ οὗ καὶ τὸ σημερινὸν δνομα Πελλαπαῖσι. Ἰσως δύως τὸ μέρος ἐκαλεῖτο Bel Pays, κατὰ τὴν παλαιὰν γραφήν.

Τῆς λαμπρᾶς ταύτης μονῆς σώζεται ἀκέραιος μόνος ὁ ναός, ὁρθόδοξος σήμερον, χρησιμεύων ὡς ἐκκλησία τοῦ χωρίου, ἡ μεγάλη τραπέζαρια μὲ τὸν ἀμβωνα, καὶ τὸ ἥμισυ τῶν στοῶν τῆς αὐλῆς, τὰς ὁποίας ὑποβαστάζουν 18 ωραίατοι κορινθιακοὶ ρυθμοῦ κίονες.

Ἀπὸ φραγκικὰ ἐρείπια εἶναι γεμάτη ἡ Κύπρος· ἀλλ' ἡ φραγκοκρατία διῆλθε χωρὶς οὐδὲν ἄλλο νὰ καταλίπῃ ἵγνος τῆς διαβάσεως τῆς

Ιερὰ Μονὴ Κύκκου.

πλὴν τῶν ὠραίων ἐρειπίων. Παρὰ τὰς πιέσεις τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας πρὸς ἐκφραγκισμὸν τῶν κατοίκων οἱ Κύπριοι ἔμειναν "Ελληνες καὶ Ὁρθόδοξοι, οἱ δὲ Φράγκοι ἐξηφανίσθησαν μετὰ τὴν Τουρκικὴν κατάπτωσιν. Σήμερον δλα τὰ μοναστήρια καὶ ὅλαι αἱ ἐκκλησίαι, πλὴν νεωτέρων τινῶν εἰς τὰς μεγάλας πόλεις, ἀνήκουσιν εἰς τοὺς "Ελληνας, καὶ δταν ἐξαφανισθῆται τελείως ὁ Μουσουλμάνος, εἰς τοὺς ὄρθοδοξούς θὰ περιέλθουν καὶ αἱ ἐξισλαμισθεῖσαι μεγαλοπρεπεῖς τῶν Δυτικῶν ἐκκλησιῶν.

Ἐκ τῶν μέχρι σήμερον σωζομένων παλαιῶν ὄρθοδοξῶν μοναστηρίων τὰ περισσότερα εἶναι σταυροπηγιακά, ἀνάγοντα δηλ. τὴν κτίσιν τῶν εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, ίδρυθέντα τότε δι' αὐτοκρατορικῶν χρυσοβούλων. Ἐκ τούτων πλουσιωτάτη εἶναι ἡ ιερὰ Μονὴ Κύκκου, ἡ ωραιοτάτη Ἰσως τῶν ἐν Ἀνατολῇ ἐλληνικῶν μονῶν.

Εἶναι κτισμένη ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὄρέων τοῦ Κύκκου, τοῦ οὔτω καλουμένου ἀπὸ τὰ μεγάλα ἐκεῖ δένδρα κύκκους (σήμερον κυκκονίες), ἡ δὲ κτίσις τῆς συνδέεται πρὸς ὄλοκληρον παράδοσιν θαυμάτων. Ο ἐδῶ δηλ. ἀσκητὴς Ἡσαΐας ἐξήτησεν ὡς ἀντάλλαγμα διὰ τὴν ἵσιν τῆς θυγα-

τρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ τὴν εἰς Κύπρον ἀποστολὴν μιὰς τῶν τριῶν ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ γραφεισῶν εἰκόνων τῆς Θεομήτορος. Μετὰ πολλὰς στρεψοδικίας καὶ ἀφοῦ ἡ Θεοτόκος ἐφάνη κατ' ὄντας τὸν αὐτοκράτορα ἐπιτάπτουσα τὴν ἀποστολήν, ἡ ιερὰ εἰκὼν ἐστάλη μετὰ πλουσίων δώρων εἰς Κύπρον. Τὸ φέρον ταύτην πλοιοῖν προσωριμίσθη εἰς τὰς βορείας τῆς νήσου ἀκτὰς καὶ πάντα τὰ πέριξ δένδρα, ὑποδεχόμενα τὴν νέαν τῆς χώρας δέσποιναν, ἐκλιναν, ὡς τοῦ θαύματος! πρὸς τὴν γῆν· καὶ σήμερον ὑπάρχει ἐκεῖ δάσος, τοῦ ὁποίου τὰ δένδρα εἶναι ἀκόμη γονατισμένα.

Οὕτως ἐπληρώθη καὶ ἡ προφητεία Ἡσαΐου λέγοντος: «Ἡ δόξα Κυρίου ἐν ταῖς νήσοις ἔσται τῆς θαλάσσης, τὸ δνομα Κυρίου ἐνδοξόν εἶσται.»

Ο δὲ ἀσκητὴς παραλαβὼν τὴν ιερὰν εἰκόνα, ἔφερεν αὐτὴν εἰς τὰ ἄγρια ϕρησφύγετά του, ἔνθα ἔκτισε μονήν, ἡτὶς δι' ἀλλεπαλλήλων χρυσοβούλων ἐκηρύχθη ἀνεξάρτητος πάσης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς καὶ μέχρι σήμερον διατελεῖ τοιαύτη, διευθυνούσην ὑπὸ ἡγουμένου, ἀνωτέρου τῶν λοιπῶν ἐν τῇ νήσῳ, καὶ ἔχοντος δικαιωμάτων λοιπῶν ἐν τῇ νήσῳ, καὶ μίτραν, ὡς οἱ ἀρχιερεῖς.

Η είκων της Παναγίας του Κύκκου τυγχάνει όπερου εύλαβείς παρά τοις νησιώταις, και ό δροκος «μα τὴν Παναγίαν του Κύκκου» είναι ό ιερώτερος· εἰς τὴν χάριν της δὲ τάσσονται οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ ἐπιθυμοῦντες τὴν ἐκπλήρωσιν διακαῶν πόθων. Η είκὼν κρατεῖται ὑπὸ τῶν καλογήρων ἀθέατος καὶ καλυμμένη, διότι ὑπάρχει πρόληψις, διτὶ οὐδεὶς δύναται νὰ τὴν ἀτενίσῃ ἀποινεῖ. Κατὰ τὰς πανηγύρεις τῆς 15 Αὐγούστου καὶ 8 Σεπτεμβρίου χιλιάδες ἀνθρώπων συρρέουν ἐκεῖ μὲ πολύτιμα δῶρα, ἔλαιον καὶ κηρόν.

Οὐδὲν τῶν παλαιῶν κειμηλίων, χρυσούλων, χειρογράφων κλπ. διεσώθη, διότι τετράκις κατεκάη ἡ μονή. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἀνηγέρθη λιθίνη καὶ στερεωτάτη μὲ παχεῖς θόλους καὶ μεγάλας στοάς, πρό τινος δὲ προσετέθησαν νέα δωμάτια διὰ τοὺς ξένους, οἵτινες ἔρχονται ἐδῶ κατὰ τὸ θέρος πρὸς προσκύνησιν ἡ ἔξοχήν. Αἱ αἰθουσαὶ τοῦ ἥγουμενείου εἶναι πολυτελέσταται,

οἱ δὲ ξενώνες, ἔνθι μετὰ πάσης εὐμαρείας δύνανται νὰ φιλοξενηθῶσι ταυτοχρόνως ἐκατὸν ἐπισκέπται ως εἰς τὸ καλλίτερον ξενοδοχεῖον, εἰναι καθαρώτατοι καὶ ἀναπαυτικῶτατοι.

Η μονὴ εἶναι πλουσιωτάτη, ἔχουσα μεγάλα κτήματα καθ' ὅλην τὴν νῆσον, ως καὶ εἰς τὸ ἔξωτερικόν, μετόχια, ποιμνια, καρνήλους, κλπ. Οἱ ιερωμένοι καλόγηροι ἀνέρχονται εἰς 35, πεντήκοντα περίπου εἶναι οἱ δόκιμοι μοναχοί, ὑπάρχει δὲ εἰς τὴν μονὴν ως καὶ εἰς τὰ διαφορὰ κτήματα καὶ μετόχια τῆς στρατὸς ὄλοκληρος ἀπὸ ἐπιστάτας, ὑπηρέτας, ἀγωγιάτας, καλλιεργητάς, τεχνίτας. Ἀπὸ τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς ἐπὶ τῶν ιστῶν τῶν ἐλληνικῶν τῆς νῆσου ἐκκλησιῶν ὑψούται ἡ κυανόλευκος, ἀλλ' εἰς τὴν Ιερὰν Μονὴν Κύκκου ἐφέτος δίὰ πρώτην φορὰν θὰ κυματίσῃ ἡ ἔθνικὴ σημαία μέλλουσα ν' ἀνυψωθῇ ἐν πομπῇ κατὰ τὴν 15 προσεχοῦς Αὐγούστου, ὑψηλὸν ἐκεῖ ἐπάνω σύμβολον τῆς ἀναγεννήσεως καὶ τῆς προσεγγίζοντος ἐλευθερίας τῆς Κύπρου.

Γ. Σ. ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΘΟΠΟΙΟΣ ΓΚΑΡΡΙΚ

ΚΑΙ Η ΑΝΑΒΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΣΑΙΚΣΠΗΡ

Τὸν Σεπτεμβρίον του 1769 εἰς τὴν Στρατόφορδην, τὴν γενέθλιον τοῦ Σαίκσπηρ, ἐτέλεσθη μεγάλη ἑορτὴ πρὸς τιμὴν τοῦ μεγάλου δραματοποιοῦ.

Εἰς τῶν βιογράφων του διηγεῖται τὸ τυχαίον γεγονός, τὸ ὅποιον ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην. Πλούσιος κληρικὸς εἶχεν ἀγοράσει πρό τινων ἐτῶν τὸ κτῆμα τὸ ἀνήκον εἰς τὸν Σαίκσπηρ, ἀπέκοψε δὲ μίαν συκομορέαν, ἡ ὁποία καθίστα τὴν κατοικίαν πνιγηρὰν καὶ ὑγράν. Τῷηρχε παράδοσις δτὶ τὸ δένδρον τοῦτο ἐφύτευσεν ἰδιοχείρως ὁ μέγας ποιητής. Διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοι τῆς Στρατόφορδης ἐθέωρησαν τὴν πρᾶξιν ταύτην ως ἀνοσιογρίαν πρὸς τὴν ιερὰν μνήμην τοῦ Σαίκσπηρ. Ωρκίσθησαν νὰ θανατώσουν τὸν ἔνοχον καὶ ὁ κληρικὸς ἡναγκάσθη νὰ δραπετεύσῃ.

Τότε συνέλαβεν ὁ Γκάρρικ τὴν ἴδεαν μεγάλης καὶ ἐπισήμου ἑορτῆς. Ἐθηκεν εἰς κίνησιν ὅλους τοὺς ἔργατας τῆς Στρατόφορδης. Εἰς τὴν ὥρην

οἱ δὲ ξενώνες, ἔνθι μετὰ πάσης εὐμαρείας δύνανται νὰ φιλοξενηθῶσι ταυτοχρόνως ἐκατὸν ἐπισκέπται ως εἰς τὸ καλλίτερον ξενοδοχεῖον, εἰναι καθαρώτατοι καὶ ἀναπαυτικῶτατοι.

Ἡ οἰκία εἰς τὴν ὥπολαν ἐγεννήθη ὁ Σαίκσπηρ.

τοῦ ποταμοῦ "Ἄθον ἀγηγέρθη κυκλοτερῆς ἔξεδρα, δλαι καὶ οικίαι καὶ οἱ πλατεῖαι διεκοσμήθησαν ἑορτασίμως. Πλῆθος πολὺ συνέρρευσε πανταχόθεν ὅχι μόνον ἐκ τῶν περιχώρων ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ Λονδίνου. Τὴν ὁρισθεῖσαν ἡμέραν ἐτελέσθη ἐπισημος λειτουργία· μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς πομπὴ μεγαλοπρεπῆς δημιύνθη εἰς τὸν τάφον τοῦ Σαίκσπηρ, δστὶς κείται εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς ἐκκλησίας. Μετὰ μεσημβρίαν ἔγεινε συναυλία, εἰς τὴν ὥπολαν ἐψάλλονταν τὰ ὑπὸ τοῦ Γκάρρικ ποιηθέντα φύματα, καὶ ἔπειτα ἀπαγγελία ὥδης τοῦ Γκάρρικ διὰ τάποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Σαίκσπηρ.

Τὴν ἐπαύριον ἔμελλε νὰ παρελάσῃ διὰ τῶν ὁδῶν μεγάλη πομπὴ παριστάνουσα τὸν κυριωτέρους ἥρωας τῆς σαικσπηρείου ποιήσεως· ἀλλ' ἡ κακοκαιρία δεν τὸ ἐπέτρεψεν. Ο Γκάρρικ ἀνέλαβε τὸ μέρος τοῦτο τοῦ προγράμματος τῆς ἑορτῆς νὰ ἐκτελέσῃ ἐν Λονδίνῳ ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ πρώτου θεάτρου τῆς ἀγγλικῆς πρωτευούσης. Οἱ ήθοποιοί, καθ' ὅμιλους, ἀρμοδίως ἐνδεδυμένοι καὶ χαρακτηριστικὰ προσωπεῖα φοροῦντες, ἀπήγγελλον τὰς ἐξοχικότερας σκηνὰς τῶν σαικσπηρείων ἔργων. Ἐν τέλει ὁ Γκάρρικ ἀπήγγειλε τὴν πρὸς τὸν Σαίκσπηρ ὥδην τοῦ. Τόσην δὲ καταπληκτικὴν ἐντύπωσιν ἐπροξένησε τὸ σύνολον, ώστε ἡ παράστασις αὗτη τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐπανελήφθη πλέον ἐκατοντάκις.

Ἡ ἑορτὴ αὗτη ἔχει μεγάλην σημασίαν ως μαρτυροῦσα τὴν μεταβολήν, ἥτις ἐπῆλθεν ως πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Σαίκσπηρ.

Εἶναι ἀληθὲς δτὶ ὁ μέγας ποιητὴς ἐθεωρεῖτο

πάντοτε ως τὸ καύχημα τῆς ἀγγλικῆς φιλολογίας. Ἀλλὰ μέχρι τῶν μέσων τοῦ δεκάτου ὡρδου σαιδίων ὁ πρὸς αὐτὸν θαυμασμὸς ἦτο σκοτεινὸς καὶ ἀσαρῆς. Οἱ ήθοποιοί δὲν ἡδύναντο βεβαίως νὰ ἐγκαταλίπουν ὅλως διόλου τὰς δραματικῶτας μορφάς, τὰς ὁποίας ἐδημιούργησεν ἡ μεγαλοφρεπῆς δημιύνθη εἰς τὸν τάφον τοῦ Σαίκσπηρ, δστὶς κείται εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς ἐκκλησίας. Μετὰ μεσημβρίαν ἔγεινε συναυλία, εἰς τὴν ὥπολαν ἐψάλλονταν τὰ ὑπὸ τοῦ Γκάρρικ ποιηθέντα φύματα, καὶ ἔπειτα ἀπαγγελία ὥδης τοῦ Γκάρρικ διὰ τάποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Σαίκσπηρ, ὃς τόσην δὲ καταπληκτικὴν ἐντύπωσιν ἐπροξένησε τὸ σύνολον, ώστε ἡ παράστασις αὗτη τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐπανελήφθη πλέον ἐκατοντάκις.

Δικαίως λοιπὸν οἱ κάτοικοι τῆς Στρατόφορδης ἔστησαν τὴν εἰκόνα τοῦ Γκάρρικ πλησίον τῆς τοῦ Σαίκσπηρ· διότι εἰς τὸν Γκάρρικ ἀνήκει ἡ τιμὴ δτὶ ἐπανέφερε τὸν Σαίκσπηρ ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς βαθυτέραν καὶ πλήρη κατανόησιν τοῦ Σαίκσπηρ ἐν Ἀγγλίᾳ.

Ο Δαβίδ Γκάρρικ ἐγεννήθη τὸν Φεβρουάριον

τοῦ 1716, τὸ δὲ θεατρικόν του στάδιον ἥρχισε τῷ 1741 εἰς ἐν μικρὸν θέατρον τοῦ Λονδίνου ώς Ριχάρδος Γ'. Οὐδεὶς ἐκ τῶν βιογράφων του ἀναφέρει ἀν τὸ παρασταθὲν ἔργον ἦτο γνήσιον τοῦ Σαίκσπηρ ἢ διασκευὴ τοῦ Τσίμπερ. 'Αναμφισβήτητον δύναται εἶναι διτὶ μετ' ὅλιγον παρεστάθησαν ὑπὸ τοῦ Γκάρρικ ὁ «Βασιλεὺς Λήρος» καὶ ὁ «Βασιλεὺς Ιωάννης», κατὰ τὸ ἀρχικὸν σαικσπέρειον κείμενον, τῷ δὲ 1744 ἐπηκολούθησεν ὁ «Μάκβεθ». Ο βιογράφος τοῦ Γκάρρικ Δαΐσις, ἀναφέρει διτὶ μετὰ τὴν πρώτην κατὰ τὸ γνήσιον κείμενον παράστασιν τοῦ Μάκβεθ ὁ μέγας ήθοποιὸς Κουήν ἡρώτης κατάπληκτος τὸν Γκάρρικ:

— "Ολα αὐτὰ τὰ θαυμαστὰ λόγια ποῦ τὰ εὑρῆκες;

Τῷ 1748 ὁ Γκάρρικ παρέστησε τὸν «Ρωμαῖον καὶ τὴν Ιουλιέτταν». Τὸ ἔργον τοῦτο ἀπὸ ὄγδοοντα ἐτῶν εἶχεν ἐξαφανισθῆ ἀπὸ τὴν ἀγγλικὴν σκηνήν!

Τόσην ἐπίδρασιν ἔσκησαν αἱ προσπάθειαι τοῦ Γκάρρικ πρὸς ἀναβίωσιν τοῦ Σαίκσπηρ, ὥστε ὁ πρίγκιψ τῆς Οὐαλλίας Φρειδερίκος ἀπεράσισεν ἡ ἀναβίθασθοῦν κατὰ μικρόν, ὑπὸ τὴν προστάσιαν του, ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Σαίκσπηρ εἰς τὴν σκηνήν· ἀλλὰ τὸ σχέδιον δὲν κατωρθώθη ἀγνωστον διατί νὰ πραγματοποιηθῇ.

Δὲν ἦτο δύνατὸν νὰ μὴ πληρώσῃ τὸν φόρον του εἰς τὴν ἐποχήν του καὶ ὁ Γκάρρικ. Μόνον ὁ ἀγνῶν ἐντελῶς τὰ τοῦ σκηνικοῦ διακόσμου θὰ δισχυρίζετο διτὶ ὁ Σαίκσπηρ ἦτο δυνατὸν γ' ἀναβίθασθῇ διὰ μιᾶς εἰς τὴν σκηνὴν ἀμετάβλητος. Ἀφ' ἐνὸς ὁ ἐρμηνευτής του θὰ ἦτο ἡ ναγκασμένος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἀφελῆ σκηνοθεσίαν τῶν χρόνων τοῦ Σαίκσπηρ, ἀφ' ἐτέρου δ' ἐπρεπε βαθμηδὸν νὰ συνηθίσῃ τὰ ἀμβλύνθεντα βλέμματα τῶν συγχρόνων του εἰς τὸ ἔκλαυτον καλλιπρον καλλίος τοῦ μεγάλου ποιητοῦ· τὸ γιγαντιαῖον μεγαλεῖον τοῦ Σαίκσπηρ θὰ κατετρόμαζε τὸ πλῆθος, ἀν ἐπεδεικνύετο διὰ μιᾶς. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἔξιος μοιρᾶς ὁ Γκάρρικ ἀν ἀναλαβὼν τὸ ἀρχικὸν κείμενον, ἡ ναγκάσθη νὰ διασκευάσῃ αὐτὸν εἰς τινὰ μέρη ἔνεκα σκηνικῶν ἢ καλαισθητικῶν ἀναγκῶν.

'Αλλ' ἐτήρησεν ἄρα γε πάντοτε τὸ ἀπαιτούμενον μέτρον, δὲν ὑπερέβη τὰ ἐπιτρέπομενα δριτα καὶ δὲν ἡλλοιώσεν ἐνίστε αὐτὴν τὴν ιδέαν τοῦ

ποιητοῦ; Εἰς τὸν «Ρωμαῖον καὶ τὴν Ιουλιέτταν» ἐπὶ παραδείγματι, ἀπέκοψε τὸν ἔρωτα τοῦ Ρωμαῖον πρὸς τὴν Ροζαλίνδαν, δπως δὲ αὐξήσῃ δῆθεν τὴν συγκίνησιν τῆς τραγικῆς καταστροφῆς, ἐπανηλθεν εἰς τὸ διήγημα τοῦ Βανδέλλου, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐνεπνεύσθη ὁ Σαίκσπηρ, καὶ παρέστησε τὸν Ρωμαῖον ἀποθνήσκοντα εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἀφυπνισθείσης Ιουλιέττας. Τὸν «Μάκβεθ» πάλιν παρέστησεν ἀπαγγέλλοντα πρὸ τοῦ θανάτου του μικρὸν παθητικὸν λόγον.

Ἄλλὰ τὰ μικρὰ ταῦτα παραπτώματα δὲν δύνανται νὰ μειώσουν τὴν πρὸς ἀναβίωσιν τοῦ Σαίκσπηρ ἀναμφισβήτητον ὑπηρεσίαν τοῦ Γκάρρικ. Μεγάλας καὶ ζωντανὰς ἡνάρθωσε τὰς μορφὰς Ριχάρδου τοῦ Γ', τοῦ Λήρο, τοῦ Ἀμλέτου, τοῦ Μάκβεθ, τοῦ ΟΘέλλου. Διὰ τῆς δυνάμεως τῆς θαυμασίας ὡς πρὸς τὴν φυσικότητα καὶ ἀλήθειαν ὑποκρίσεώς του ἡνάρχησε καὶ τοὺς ἀνυποτάκτους καὶ διστροποῦντας εἰς ἀπόλυτον θαυμασμὸν τοῦ πρὸ πολλοῦ παραγκωνισθέντος ποιητοῦ.

Διὰ τῆς συναρπαζούσης ἀριστοτεχνικῆς ὑποκρίσεώς του ἐπεισε τοὺς συγχρόνους του διτὶ ὅσα κατεδικάζοντο ὡς βάρβαρα εἰς τὸν Σαίκσπηρ ἔσκαν ἡ ὄρμητικὴ ἀνάφλεξις τοῦ πυρώδους πάθους, τὰ βαθέα αἰτία τὰ συνταράσσοντα τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, ὅρατὰ μόνον εἰς τὸ ὄξυν βλέμμα τοῦ κατ' ἔξοχὴν καρδιογνώστου τῶν ποιητῶν. Οἱ δὲ κατάπληκτοι θαυμαστοί εἶνοσαν διτὶ φύσις καὶ τέχνη δὲν ἀντετάσσοντο ἐχθρικῶς πρὸς ἀλλήλας, ὡς ἐφρόνουν τότε, ἀλλὰ διτὶ εἶνε κατὰ τὴν ἐσωτάτην αὐτῶν οὐσίαν ἀχώριστοι, ἐν καὶ τὸ αὐτό.

'Απὸ τοῦ Γκάρρικ ἐθεωρήθη ἐν Ἀγγλίᾳ τιμὴ ἡ ὑπόκρισις σαικσπηρίων ἔργων. 'Ο δὲ μέγας ποιητὴς ἀνέκτησε τὸν θρόνον του εἰς τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ.

Τοιούτην ριζικὴ μετατροπὴ τῶν πνευμάτων ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Σαίκσπηρ ἐν Ἀγγλίᾳ, συμπίπτει παραδόξως πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ τὸν θαυμασμὸν ὃ ὅποιος ἐξηγέρθη διὰ τὸν μέγαν δραματικὸν ὅλως ἀσχέτως, ἀλλὰ σχεδὸν συγχρόνως, ἐν Γερμανίᾳ. Καὶ ἐν Γερμανίᾳ δπως καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὥθει πρὸς τὸν Σαίκσπηρ τὸ αὐτὸν ἐλατήριον: ἡ ἀντιπάθεια κατὰ τῆς δυσκάμπτου στενοψυχίας τῆς γαλλικῆς δραματικῆς τέχνης. Έκ τῆς πλουσίας σαικσπηρίων πηγῆς ἐπιειν δῆλη ἡ νεωτέρα ποίησις τὸ πόμα τῆς ἀναγεννήσεως.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΚ ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΝ ΙΤΑΛΙΑΙ

Ἐν φέξηταζον χειρόγραφον τῆς 15^{ης} ἑκατονταετηρίδος τῶν Διογονικῶν τοῦ Νόννου τοῦ Πανοπολίτου καὶ ἀνέτρεχον εἰς τὴν φωτοβόλον ἐκείνην ἐποχήν, καθ' ἥν ἡ Ἰταλία φιλοξενοῦσα τοὺς ἐπιφανεῖς τοῦ Βυζαντίου πρόσφυγας, ἦνθει ἀπασα ἐξ Ἐλληνικῶν σπουδῶν, μοῦ ἐπῆλθεν ἡ σκέψις νὰ ἀνακοινώσω τὰς ἐπιστολάς μου ταύτας εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Παναθηναίων», γνωρίζων εἰς αὐτοὺς τὴν κατάστασιν τῶν παρημένων θερίουν οὐδὲν τοῦ θαυμαστοῦ ποιητοῦ. Εκείνοι τέλος, οἱ ὅποιοι ἀφιεροῦνται εἰς τὰ γράμματα, συνεχίζουσι τὰς σπουδὰς ταύτας ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἐξ οὐ ἐξέρχονται διδάκτορες τῆς φιλολογίας καὶ ίκανοι νὰ διδάσκωσιν ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ λυρικούς ποιητάς. Εκείνοι τέλος, οἱ ὅποιοι ἀφιεροῦνται εἰς τὰ σχολάς τῆς μέσης κλασσικῆς ἐκπαίδευσεως.

Άλλὰ δυστυχῶς ἡ πυρετώδης παρούσα ζωή, καθ' ἥν ἡ ἀπλοτικία τοῦ κέρδους ἀπασχολεῖ τοὺς ἀνθρώπους, ἀποσπῶσα αὐτοὺς ἀπὸ τῆς καλλιεργείας τῆς ἐσωτερικῆς ἡνῆς τοῦ πνεύματος, ἥν τοσοῦτον ἐξείσειται ὁ Σολωμός σας, δὲν εἶναι πολὺ πρόσφορος πρὸς διατήρησιν καὶ αὐξῆσιν τῆς κλασσικῆς παρ' ἥμιν ἐκπαίδευσεως, ἥ δὲ σπουδὴ τῆς Ἐλληνικῆς θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς περιοριζομένη εἰς τὴν ἀπλῆν γνῶσιν τῶν γραμματικῶν κανόνων καὶ εἰς μόνην τὴν ἀνάγνωσιν κλασσικοῦ τινος συγγραφέως. Εν τοῖς Πανεπιστημίοις εἶναι ὑπερκριτική, δικουσα τοῦ ξηροῦ Γερμανικοῦ τρόπου. Ενεκα τούτου τὸ πλεῖστον μέρος τῶν μαθητῶν τῶν λυκείων μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν δὲν ἔχουν οὐδὲμίαν γνῶσιν τῆς Ἐλληνικῆς, οἱ δὲ ἐξέρχονται μέχρι τοῦ Αισχύλου καὶ τοῦ Πλάτωνος εἰς τὰς σχολὰς τῆς μέσης ἐκπαίδευσεως. Πρὸς εύτυχίαν τῆς Ἰταλίας ἡ πρότασις τοῦ εἰκονοκλάστου βουλευτοῦ μέχρι τοῦδε δὲν εἰσηκούσθη, ἐν τούτοις τοῦτο δὲν δηλοῖ τὴν μὴ πράγματι ἐν Ἰταλίᾳ χαλάρωσιν τῆς Ἐλληνικῆς, παρὰ τὰς προσπάθειας τῶν ὅποιος ἐξηγέρθη διὰ τὸν μέγαν δραματικὸν ὅλως ἀσχέτως, ἀλλὰ σχεδὸν συγχρόνως, ἐν Γερμανίᾳ. Καὶ ἐν Γερμανίᾳ δπως καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὥθει πρὸς τὸν Σαίκσπηρ τὸ αὐτὸν ἐλατήριον: τοιούτην ριζικὴ μετατροπὴ τῶν πνευμάτων ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Σαίκσπηρ ἐν Ἀγγλίᾳ, συμπίπτει παραδόξως πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ τὸν θαυμασμὸν ὃ ὅποιος ἐξηγέρθη διὰ τὸν μέγαν δραματικὸν ὅλως ἀσχέτως, ἀλλὰ σχεδὸν συγχρόνως, ἐν Γερμανίᾳ. Καὶ ἐν Γερμανίᾳ δπως καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὥθει πρὸς τὸν Σαίκσπηρ τὸ αὐτὸν ἐλατήριον: τοιούτην ριζικὴ μετατροπὴ τῶν πνευμάτων ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Σαίκσπηρ ἐν Ἀγγλίᾳ, συμπίπτει παραδόξως πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ τὸν θαυμασμὸν ὃ ὅποιος ἐξηγέρθη διὰ τὸν μέγαν δραματικὸν ὅλως ἀσχέτως, ἀλλὰ σχεδὸν συγχρόνως, ἐν Γερμανίᾳ. Καὶ ἐν Γερμανίᾳ δπως καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὥθει πρὸς τὸν Σαίκσπηρ τὸ αὐτὸν ἐλατήριον: τοιούτην ριζικὴ μετατροπὴ τῶν πνευμάτων ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Σαίκσπηρ ἐν Ἀγγλίᾳ, συμπίπτει παραδόξως πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ τὸν θαυμασμὸν ὃ ὅποιος ἐξηγέρθη διὰ τὸν μέγαν δραματικὸν ὅλως ἀσχέτως, ἀλλὰ σχεδὸν συγχρόνως, ἐν Γερμανίᾳ. Καὶ ἐν Γερμανίᾳ δπως καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὥθει πρὸς τὸν Σαίκσπηρ τὸ αὐτὸν ἐλατήριον: τοιούτην ριζικὴ μετατροπὴ τῶν πνευμάτων ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Σαίκσπηρ ἐν Ἀγγλίᾳ, συμπίπτει παραδόξως πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ τὸν θαυμασμὸν ὃ ὅποιος ἐξηγέρθη διὰ τὸν μέγαν δραματικὸν ὅλως ἀσχέτως, ἀλλὰ σχεδὸν συγχρόνως, ἐν Γερμανίᾳ. Καὶ ἐν Γερμανίᾳ δπως καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὥθει πρὸς τὸν Σαίκσπηρ τὸ αὐτὸν ἐλατήριον: τοιούτην ριζικὴ μετατροπὴ τῶν πνευμάτων ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Σαίκσπηρ ἐν Ἀγγλίᾳ, συμπίπτει παραδόξως πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ τὸν θαυμασμὸν ὃ ὅποιος ἐξηγέρθη διὰ τὸν μέγαν δραματικὸν ὅλως ἀσχέτως, ἀλλὰ σχεδὸν συγχρόνως, ἐν Γερμανίᾳ. Καὶ ἐν Γερμανίᾳ δπως καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὥθει πρὸς τὸν Σαίκσπηρ τὸ αὐτὸν ἐλατήριον: τοιούτην ριζικὴ μετατροπὴ τῶν πνευμάτων ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Σαίκσπηρ ἐν Ἀγγλίᾳ, συμπίπτει παραδόξως πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ τὸν θαυμασμὸν ὃ ὅποιος ἐξηγέρθη διὰ τὸν μέγαν δραματικὸν ὅλως ἀσχέτως, ἀλλὰ σχεδὸν συγχρόνως, ἐν Γερμανίᾳ. Καὶ ἐν Γερμανίᾳ δπως καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὥθει πρὸς τὸν Σαίκσπηρ τὸ αὐτὸν ἐλατήριον: τοιούτην ριζικὴ μετατροπὴ τῶν πνευμάτων ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Σαίκσπηρ ἐν Ἀγγλίᾳ, συμπίπτει παραδόξως πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ τὸν θαυμασμὸν ὃ ὅποιος ἐξηγέρθη διὰ τὸν μέγαν δραματικὸν ὅλως ἀσχέτως, ἀλλὰ σχεδὸν συγχρόνως, ἐν Γερμανίᾳ. Καὶ ἐν Γερμανίᾳ δπως καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὥθει πρὸς τὸν Σαίκσπηρ τὸ αὐτὸν ἐλατήριον: τοιούτην ριζικὴ μετατροπὴ τῶν πνευμάτων ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Σαίκσπηρ ἐν Ἀγγλίᾳ, συμπίπτει παραδόξως πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ τὸν θαυμασμὸν ὃ ὅποιος ἐξηγέρθη διὰ τὸν μέγαν δραματικὸν ὅλως ἀσχέτως, ἀλλὰ σχεδὸν συγχρόνως, ἐν Γερμανίᾳ. Καὶ ἐν Γερμανίᾳ δπως καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὥθει πρὸς τὸν Σαίκσπηρ τὸ αὐτὸν ἐλατήριον: τοιούτην ριζικὴ μετατροπὴ τῶν πνευμάτων ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Σαίκσπηρ ἐν Ἀγγλίᾳ, συμπίπτει παραδόξως πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ τὸν θαυμασμὸν ὃ ὅποιος ἐξηγέρθη διὰ τὸν μέγαν δραματικὸν ὅλως ἀσχέτως, ἀλλὰ σχεδὸν συγχρόνως, ἐν Γερμανίᾳ. Καὶ ἐν Γερμανίᾳ δπως καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὥθει πρὸς τὸν Σαίκσπηρ τὸ αὐτὸν ἐλατήριον: τοιούτην ριζικὴ μετατροπὴ τῶν πνευμάτων ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Σαίκσπηρ ἐν Ἀγγλίᾳ, συμπίπτει παραδόξως πρὸς τὴν ἀγάπη

τὴν αἰσθητικὴν κριτικὴν μετὰ τῆς εὐρυμαθείας, ἐκ δὲ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Σοφοκλέους καὶ Δημοσθένους, τοῦ Βακχυλίδου καὶ Πλάτωνος, ἔξαγει τὴν αἰωνίαν ἐκείνην οὐσίαν τῆς ζωῆς, τὴν αἰωνίαν διδασκαλίαν, τὸ μύρον ἐκεῖνο τῆς φιλοκαθητικῆς, τῆς ἀληθείας, τῆς δικαιοσύνης, δι' ὧν οἱ Ἑλληνες ἐμόρφωσαν τὴν τέχνην αὐτῶν, προπαρασκευάσαντες τὸ ἔργον τοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ Ἰωάννης Κάννας δχι μόνον διδάσκει εἰς τοὺς μαθητάς του τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ἀλλ' ὡς σοφὸς καὶ βαθὺς γνώστης τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γραμματολογίας, ὡς συγγραφεὺς τῆς ὥραιοτάτης μελέτης περὶ Σολωμοῦ, καὶ ὡς μεταφραστής πολλῶν λυρικῶν ποιήσεων τοῦ Παράσχου, Μαρτζώκη καὶ τοῦ «Ορκοῦ» τοῦ Μαρκορά, ὅμιλει εἰς αὐτοὺς περὶ τῆς γλώσσης, περὶ τῶν ποιητῶν καὶ περὶ τῆς δόξης τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος.

'Αλλ' ἡ ψυχὴ τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀπὸ ἑτῶν ἥδη εἴναι Ἑλλην ἐκ Λεβαδείας, ποιητής, λόγιος καὶ καθηγητής ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ τῶν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν τῆς Νεαπόλεως. Συγγραφεὺς καὶ μεταφραστής πολλῶν ἀποσπασμάτων ἑλληνικῶν ἔργων μελετῶν τινῶν λίαν περισσούσαςτων περὶ Μακιαθέλη, ὁδηγὸς καὶ ἐμπνευστής τῶν καλλιτέρων βιβλίων περὶ τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης καὶ γραμματολογίας, ὡς τῆς γραμματικῆς τοῦ Agostino Garlato, τῶν μεταφράσεων τῶν ἑλληνικῶν ἀριστούσων περὶ Αdolfo Jemma καὶ τῆς μεταφράσεως περὶ τῶν συγχρόνων Ἐλλήνων ποιητῶν τῆς Ιουλιέττης Λαμπέρ ύπὸ Alberto Boccaidi, ὁ ἵππότης Κωνσταντίνος Τριανταφύλλης ἔχακολουθεῖ μετ' ἀγάπης καὶ ζέσεως τὴν διδασκαλίαν του, ἥτις δὲν εἴναι ξηρὰ ἔκθεσις γραμματικῶν κανόνων, ἀλλὰ σχόλια πλήρη ζωῆς καὶ ἐνθουσιασμοῦ πρὸς τὰ καλλίτερα ἔργα τῆς νεωτέρας Ἐλληνικῆς Γραμματολογίας. Η σχολὴ αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ περιλαμβάνει τρεῖς σειρὰς μαθημάτων εἰς τὴν πρώτην, σχολὴν τῆς γραμματικῆς, ἀναγινώσκονται τὰ ἀρέλη καὶ τρυφερὰ διηγήματα τοῦ

GULIELMO FELICE DAMIANI

Γεροστάθη, κατὰ τὸ δεύτερον, ἔξηγεῖται καὶ σχολιάζεται ἡ «Συζύγου Ἐκλογὴ» τοῦ Παπαρρηγοπούλου, κατὰ δὲ τὸ τρίτον ἡ «Μερόπη» τοῦ Βεργαρδάκη.

'Αλλ' ὅποια εὐρυμάθεια, ὅποια ζωηρότης ἐν τῇ σχολῇ τοῦ σεβαστοῦ διδασκάλου, πόσον ἡ συναναστροφὴ αὐτοῦ ἐκτὸς τοῦ σχολείου, ἐν τῇ οἰκειότητι τῆς φιλίας εἶναι πλήρης στοργῆς καὶ ποιήσεως! Ἀρκούντως αἰσθάνονται τὴν εὔτυχιαν τοῦ νὰ ἔχωσι διδασκαλὸν ἐνα τοιοῦτον Ἑλληνα οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, οἵτινες προσέρχονται νὰ τὸν ἀκροασθῶσι μετὰ ζωηροῦ πάθους καὶ στοργῆς, οἱ μαθηταὶ οἵτινες δὲν εἴναι μαθητάρια, ἀλλὰ καθηγηταὶ τῶν δημοσίων σχολείων, ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ, ἱερεῖς, ἰατροὶ καὶ δικηγόροι.

Κατὰ τὴν ἑσπέραν τέλος ἡμέρας οἱ δύο ἐπιστρέφοντες ἐκ τοῦ Ἰνστιτούτου διὰ τῶν θορυβωδῶν καὶ ποικιλοχρόων ὄδῶν τῆς πόλεως, συνηθίζομεν βραδυποροῦντες νὰ ἀναπολῶμεν τὰς ἀρχαίας ἀναμνήσεις τῶν δύο πατριδῶν, νὰ ἀπαγγέλλωμεν τὰ ἔργα ἡμῶν, νὰ ὄμιλῷμεν περὶ φιλοσοφίας, γραμματολογίας καὶ περὶ ποιητικῆς εἰσέτι. Οποία γλυκύτης εἰς τοὺς ἑσπερινοὺς τούτους περιπάτους μετὰ τὴν κόπωσιν τῆς ἡμέρας! .. Ἀκούων τοὺς λόγους τοῦ διασήμου διδασκάλου, αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν ἀναγεννώμενον. Νομίζω δὲ εἶμαι ἐκ τῶν νέων ἐκείνων τῆς 15ης ἔκατονταετηρίδος, οἵτινες συνέρρεον διψαλέοι νὰ ἀκροσθῶσι τοὺς ἔξοριστούς Ἑλληνας, τοὺς ὅποιους ἡ Ἰταλία ὑπεδέχετο μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Βυζαντίου. Ή δὲ καλλονὴ τοῦ μέρους δὲν ἥδυνατο νὰ εἴναι καταλληλοτέρα εἰς τὴν πνευματικὴν μου ταύτην ἀπόλαυσιν. Πρὸς ἀριστερὰν ὁ καπνίζων Βεζούβιος, ἀπέναντι ἡ θάλασσα πυριφλεγῆς ύπὸ τὸν δύνοντα ἥλιον, πρὸς δεξιὰν ἡ κορυφὴ τοῦ Παυσιλύπου, πέριξ δὲ ἡ φαιδρὰ καὶ ἀφροντις ζωὴ τῆς Νεαπόλεως. "Οπως καλύψωσι διά τινος εὔσεβοῦς μελαγχολίας τοὺς λόγους μας καὶ τὴν φαιδρότητα τοῦ θεάματος, ἐπανέρχονται αἱ γλυκεῖαι ἡμῶν ἀναμνήσεις: εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων χιλιομέτρων τῆς Νεαπόλεως ύπὸ στρώμα λάθας, κοιμῶνται τὸ Ήράκλειον καὶ ἡ Πομπηΐα.

ΤΑ ΤΙΜΗΜΕΝΑ ΟΝΟΜΑΤΑ

— "Ἐδωκαν τὸ αἷμά των. "Εκαμαν τὴν μεγάλην θυσίαν.

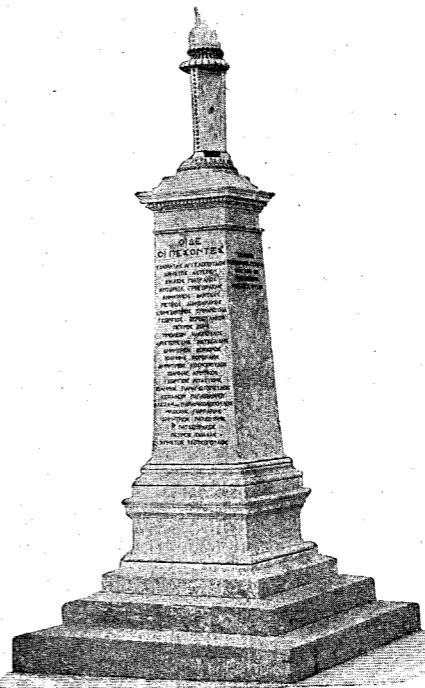
— Εἰπέ μου ἀκόμη, καλότυχον μάρμαρον, διατί σ' ἔστησαν ἔδω, ἀνάμεσα εἰς αὐτὰς τὰς κιγκλίδας ποῦ στολίζει ἡ γλαυκὴ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ εἰς αὐτὰς τὰς στοὰς τὰς μαρμαρίνας;

— 'Εδω, ξένε, μένει ἡ ἐνθύμησίς των· ἥλθαν ἔδω προσκυνηταὶ τοῦ ναοῦ τῆς ἐπιστήμης· κ' ἔδω μέσα ἐκινήθησαν αἱ νεανικαὶ μορφαὶ τῶν· ἔδω ἀντήγησεν ὁ φαιδρὸς φοιτητικὸς γέλως τῶν· ἔδω ἔκλιναν μελετηρὸν τὸ μέτωπόν των, κ' ἔδω ἔνοιωσαν τὴν λάμψιν ποῦ ἀφίνει εἰς τὸν νοῦν ἡ ἀλήθεια· ἔδω μέσα περιφέρεται ἀκόμη ἡ ὑπαρξία των.

— Οταν γοργὸν καὶ ἐνθουσιῶδες ἦχησε τὸ πολεμιστήριον σάλπισμα, ἥσαν ἐκεὶ κάτω, εἰς τὴν θέσιν τῆς τιμῆς, ἀπέναντι τοῦ ἔχθρου, τινὲς ἀξιωματικοί, ἄλλοι ὑπαξιωματικοί, ἄλλοι στρατιῶται, ὅλοι γενναῖοι· αὐτοὶ — οἱ περισσότερον εὐτυχισμένοι — ἐκτυπήθησαν εἰς τὸ στήθος, ὄρμῶντες ἐμπρός, εἰς τὴν ἀντάραν ἡρωϊκῆς ἔφοδου, τὰς πρώτας ἡμέρας, κ' ἔξπενευσαν μὲ τὸ γλυκὸν δινειρὸν τῆς νίκης· ἐκείνων τὰ βλέμματα πρὶν τὰ σύνηρον ὁ θάνατος τὰ ἔθόλωσεν ἡ πικρὰ τῆς ἥττης· ἄλλοι, μετὰ τὸ θανάσιμον σφέζιμον τῆς καρδίας διὰ τὴν αἰφνίδιαν ἐγκατάλειψιν διόδων γεμάτων ἀπὸ ἔχθρικὰ πτώματα καὶ τὸ λυσσῶδες δῆγμα τῶν δακτύλων καὶ τὴν κατάραν διὰ τὴν ἀπροσδόκητον συμφοράν, ὡρμωσαν εἰς τὸν θάνατον ώς εἰς ἔξιλασμόν· τούτου ἡ καρδία, τὴν ὅποιαν ἐμύρωνε καὶ μία ἄλλη ἀγάπη, ἐτρυπήθη ἀπὸ βόλι ἔχθρου· ἐκείνου ὁ ἐγκέφαλος, ἀπὸ τὸν ὅποιον ἐπέρασαν τόσον εὐγενεῖς ίδει, εἰς τὸν ζωῆς εἰς τὴν πέτραν, καὶ τὴν Ἰδέαν ποῦ κρατεῖ δέσμων μὲ τὰ χρυσᾶ δεσμὰ τῆς Τέχνης διτρίπατραν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὁ νοῦς;

— Δὲν μοῦ ἔδωκε μεγάλη ἐμπνευσίς ἀθάνατον σχῆμα, οὐδὲ μ' ἥλεκτρισεν ὁ θεῖος σπινθήτης Τέχνης· ἀλλὰ ἔγκλειώ μέσα μου τὸ Συναίσθημα καὶ τὴν Ἰδέαν ποῦ κάρμει: τὰς χορδὰς τῆς λύρας νὰ σπαρταροῦν λαχταριστὰ καὶ τὰ μάρμαρα μὲν φρίσσουν. Ηενιχρὸν παρεκκλησι, μέσα μεγάλον Θεόν, ἔχω μέσα μου ἔγκλειώ μέσα μου μεγάλον Θεόν, ἔχω μέσα μου τὴν Πατρίδα.

— Καὶ τὰ χρυσογραμμένα αὐτὰ ὄνόματα, διατί τὰ ἔγκλαζαν νὰ λάμπουν τόσον ώραια εἰς τὸν ἥλιον; Τί ἔδωκαν εἰς τὴν Πατρίδα οι τιμημένοι;

Τὰ μάτια εἰν' ἀνοιγμένα,
δὲν τάχλεισε κανέις
θολὸς καὶ παγωμένα

— Καὶ ποιὸς ἡζεύρει πόσοι: ἀπ' αὐτοὺς ἐρρίφησαν εἴνα κοινὸν λάκκον χωρὶς κερὶ καὶ χωρὶς ψαλμωδίαν καὶ πόσοι: βουτηγμένοι εἰς τὸ αἷμα τῶν ἔκπνευσαν μόνοι εἰς κανένα λόγγον, ἀκούοντας ἀμυδρὸς μέσα εἰς τὴν ἀγωνίαν τῶν τὰ βήματα τοῦ πλησιάζοντος ἔχθροῦ, καὶ ἔμειναν ἔνδιλιασμένοι μὲ ὄφθαλμοὺς ἀνοικτούς! ..

Γερμανικά τραγούδια

χυττᾶν μεσουρανίς.
Ποῦνε τ' ὥραιο χέρι
τὰ μάτια νὰ σφαλίσῃ;

— "Ω, οἱ δυστυχισμένοι! Δὲν ησαν πολὺ δυστυχισμένοι, ὡ μάρμαρον;

— Αὐτοὶ δυστυχισμένοι, ὡ ζένε; "Οταν ζῇ τὸ δνομα, τὶ σημαίνει ἀν ἔχαθησαν τὰ κόκκαλα; Υπάρχει ἔνας κόσμος ψυχῶν, αἱ ὄποιαι ἀπὸ χιλιάδας χρόνους, ἔρριψαν τὰ σώματά των, ὅπως ρίπτουν τὸ θῦμα εἰς τὸν βωμόν, εἰς τὰς στενοπορείας τῶν βουνῶν καὶ εἰς τὰς ἐπάλξεις μακρινῶν φρουρίων, εἰς τὴν γῆν τὴν ἐλληνικὴν καὶ εἰς τὰς βαρβάρους ἡπέρους, τρυπημένα ἢ ἐσπαραγμένα ἀπὸ βέλη, κοντάρια, ἀπελατίκια,

γιαταγάνια, μπαλαρμάδες· ὑπάρχει ἔνας ποταμός, κατακόκκινος ἀπὸ αἷμα ἐλληνικόν, ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν μεγάλων, τῶν δδεσμένων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀφανῶν μυριάδων, αἱ ὄποιαι κατὰ καιρούς ἐπεσαν διὰ τὴν Ἑλλάδα· τὸ αἷμα αὐτῶν, τῶν ὄποιων λάμπουν ἐδῶ τὰ ὄνόματα, ἡνώθη — ὡ τιμὴ καὶ ὡ εὐτυχία! — μὲ τὸ ἀθάνατον ἐκεῖνο αἷμα, καὶ ἡ ψυχή των ἡνώθη μὲ τὸν μεγάλον ἐκεῖνον χορὸν τῶν ψυχῶν. Καὶ ἀν ἤζευρες, ὡ ζένε, ποια βλέμματα θὰ προστηλωθοῦν εἰς αὐτὰ τὰ χρυσογραμμένα ὄνόματα, καὶ ποια ρήγη θὰ διέλθουν τὰς φλέβας μελλόντων ἐκδικητῶν καὶ ποιοὶ ἡρωισμοὶ θὰ ἐγκυμονήσουν ἐμπρὸς εἰς τὴν στήλην ταύτην! Μακάριζε τὰ τιμημένα αὐτὰ ὄνόματα, ζένε!..

ΠΑΡΟΔΙΤΗΣ

ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΤΟ ΠΑΙΔΑΚΙ 'ΠΕΘΑΝΕ!

Κατά τὸν E. Bauernfeld.

Tὸ παιδάκι 'πέθανε,
Ἄχ! φτωχὴ μητέρα...
Κλαίει ἀπαρηγόρητα,
Κλαίει νύχτα μέρα.
Τὸ παιδάκι μιὰ νυχτιὰ
Φάνεται 'μπροστά τῆς
Κάτωχρο, μὲ σάβανο
Καὶ 'ς τὰ δάκρυνά της
«Γῦρε 'ς τὸ προσκέφαλο,
»Ἀχ! μητέρα», κράζει,

» Tὸ πουκαμισάκι μουν
» Ἀπὸ δάκρυνα στάζει,
» Δάκρυνα τῆς ἀγάπης σου!
» Τόσο ιλάμα φτάνει:
» Μὲ βρεγμένο σάβανο
» "Υπνος δὲ μὲ πάνει!"
Τοῦ παιδιοῦ ἡ λευκὴ θωριὰ
Μέσο' στὸ μυῆμα σύρνει
Κ' ἡ μητέρα δάκρυνα
Πειὰ δὲν ξαναχύνει.

N. ΓΕΝΝΗΜΑΤΑΣ

γιαταγάνια, μπαλαρμάδες· ὑπάρχει ἔνας ποταμός, κατακόκκινος ἀπὸ αἷμα ἐλληνικόν, ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν μεγάλων, τῶν δδεσμένων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀφανῶν μυριάδων, αἱ ὄποιαι κατὰ καιρούς ἐπεσαν διὰ τὴν Ἑλλάδα· τὸ αἷμα αὐτῶν, τῶν ὄποιων λάμπουν ἐδῶ τὰ ὄνόματα, ἡνώθη — ὡ τιμὴ καὶ ὡ εὐτυχία! — μὲ τὸ ἀθάνατον ἐκεῖνο αἷμα, καὶ ἡ ψυχή των ἡνώθη μὲ τὸν μεγάλον ἐκεῖνον χορὸν τῶν ψυχῶν. Καὶ ἀν ἤζευρες, ὡ ζένε, ποια βλέμματα θὰ προστηλωθοῦν εἰς αὐτὰ τὰ χρυσογραμμένα ὄνόματα, καὶ ποια ρήγη θὰ διέλθουν τὰς φλέβας μελλόντων ἐκδικητῶν καὶ ποιοὶ ἡρωισμοὶ θὰ ἐγκυμονήσουν ἐμπρὸς εἰς τὴν στήλην ταύτην! Μακάριζε τὰ τιμημένα αὐτὰ ὄνόματα, ζένε!..

ΓΡΑΜΜΑΤΑ · ΤΕΧΝΗ · ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ τὰ «Τραγούδια τοῦ Σπιτιοῦ» τοῦ συνεργάτου ἡμῶν κ. Γεωργίου Σφατήγη, τ' ἀποτελούντα τὸν πρῶτον τόμον τῶν «Ἐκδόσεων τῶν Παναθηναϊών». Τὰ «Τραγούδια τοῦ Σπιτιοῦ», τυπωμένα ἐπὶ γειροποιήτου ὀλλαγδικοῦ χάρτου, ἔγκαινίζουν εὔοιώνως τὴν ὡραίαν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων μας. Συνδυάζουν δὲ τὸ πρωτότυπον τῆς ἐμπνεύσεως, διότι πρότην τῷ φοράν ὀλόχληρος συλλογὴ ψάλλει τὴν ποίησιν τοῦ σπιτιοῦ, πρὸς τὸ ιδιότυπον τῆς μορφῆς.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ. Συνεδρία τῆς 16 Μαρτίου. Πρῶτος ὁ κ. Φὸν Πρὸττ ἐπραγματεύθη περὶ τίνος ἀπολεσθείστης τραγωδίας τοῦ 'Ρωμαίου ποιητοῦ Πακούδιου ἐπιγραφομένης Δουλορέστης, ἔχουστης δὲ ὑπόθεσιν τὸν φόνον τῆς Κλυταιμνήστρας ὑπὸ τοῦ 'Ορέστου μετημφιεσμένο εἰς δούλον. Τῆς τραγωδίας ταύτης τὴν τελευταίαν σκηνήν, ἥτοι αὐτὸν τὸν φόνον τοῦ Λιγίσθου καὶ τῆς Κλυταιμνήστρας, παριστὰ τὸ ἀνάγλυφον σαρκοφάγου τινὸς τοῦ ἐν Πετρουπόλει μουσείου. 'Εκ τοῦ ἀναγλύφου τούτου ἀλλοι ἀρχαιολόγοι συνεπέραναν δὲ τὸν τῆς τραγωδίας τοῦ Πακούδιου πρῶτον ἐφονεύετο ὁ μὲν Λιγίσθος καὶ τῆς Κλυταιμνήστρα ὑπὸ τοῦ 'Ορέστου ἀμφότεροι, ἀλλ' ὁ κ. Φὸν Πρὸττ προέτεινεν ἀλλην ἐμρηνείαν τῆς παραστασεως, καθ' ἥν ταυτοχρόνως ἐφονεύεντο ὁ μὲν Λιγίσθος ὑπὸ τοῦ Πυλάδου, ἡ δὲ Κλυταιμνήστρα ὑπὸ τοῦ 'Ορέστου. "Επειτα ἔξετάζων σχετικὰ χωρία ἀλλων συγγραφέων προσεπάθησε νὰ καθορίσῃ τὰ πρόσωπα καὶ τὴν σκηνικὴν οἰκονομίαν τοῦ Δουλορέστου καὶ συνεπέρανεν δὲ τὸν Πακούδιος εἶχεν ὡς πρότυπον ὅχι μίαν ἐλληνικὴν τραγωδίαν ἀλλὰ δύο, ὡν ἡ δευτέρα ἥτοι ἡ 'Ηλέκτρα τοῦ Εὐριπίδου.

Κατόπιν τοῦ ὀμιλητοῦ ὁ κ. Δαιρφελδόπερι τὸν δαπάναις τοῦ 'Ολλανδοῦ κ. Γκούκοπ ἐν Λευκάδῃ ἐνεργουμένων ἀρχαιολογικῶν ἔρευνῶν, ἐξ ὧν ἐλπίζεται νὰ πιστοποιηθῇ δὲ τὴν Ὁμηρικὴν Ἰθάκην εἶναι πράγματι ἡ Λευκάδη καὶ νὰ εὑρεθῇ ἐν αὐτῇ τὸ ἀνάκτορον τοῦ Οδυσσέως. 'Επραγματεύθη περὶ διαφόρων τοποθεσιῶν τοῦ νοτίου μέρους τῆς Λευκάδος, αἱ ὄποιαι φαίνονται δὲ τὴν ἀξιορέστως συμβούλανται πρὸς τὰς περιγραφὰς τῆς Οδύσσειας, ἐπέδειξε δὲ καὶ πολλὰς φωτογραφίας τῶν τόπων τούτων. 'Ανεκοινωνεν δὲ τὸν Κρήτην ἀνασκαφαὶ δοκιμαστικαὶ ἔξετασθησαν εἰς τρία μέρη, ἐν οἷς εὑρέθησαν μὲν ἐλληνικὰ κτίρια καὶ τὶς μικρὰ

ἀρχαϊκὴ ἐπιγραφή, ἀλλ' οὐδὲν ἵχνος μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ, ὑπολείπεται δὲ νὰ ἔξετασθῇ θέσις τις παρὰ τὴν πρὸς νότον παραλίαν τοῦ λιμενοῦ τοῦ Βλιγοῦ, ἥτις φαίνεται πλέον τῶν ἀλλων ὡς ἀρμόζουσα εἰς δύο χωρία τῆς Οδύσσειας. Ταυτογρόνως θὰ γίνη ἔρευνα καὶ ἐν τοῖς πέριξ τόποις πρὸς εὔρεσιν μυκηναϊκῶν τάφων. Τὰς ἔρευνας ταύτας θὰ διευθύνωσιν ἄλλοι ἀρχαιολόγοι, ἀποχωροῦντος τοῦ κ. Δαιρφελδόπερι τὴν προστολήν. "Επειτα ὁ κ. Δαιρφελδόπερι ἐπέδειξε φωτογραφίας ἀρχαϊκαὶς ἀκροπόλεως εύρισκομένης ἐν τῇ απέναντι τῆς Λευκάδος 'Αλκερνανικῇ αὐτῇ καὶ φερούσης στήμερον τὸ ονόμα Κεχροπούλα. Μέρος τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως ταύτης είναι προφανῶς μυκηναϊκόν, φαίνεται δὲ διά την αὐτήν εἶναι η πόλις Νήριος, ἡ ὥποια κατὰ τὴν Οδύσσειαν ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἀντικρὺ τῆς Ιθάκης στερεάς καὶ ἔκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Λαέρτου.

ΑΓΓΛΙΚΗ ΣΧΟΛΗ.

Α' Ο διευθυντής τῆς Αὐστριακῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς κ. Βλελμ οὐδιλῆσε περὶ τριῶν ἀττικῶν ἐπιγραφῶν προτείνων διαφόρους συμπληρωσεις καὶ διορθώσεις. Λί ἐπιγραφαὶ αὐταις ἥσαν α') περιέργως συντεταγμένη ἐπιτυμδία στήλη δούλου τινὸς Φρυγὸς θυλοτόμου φονευθέντος κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον· β') τεμάχιον ἀνέκδοτον ὑπάρχον ἐν τῷ ἐνταῦθα μουσείῳ, ὑπὲρ ἀπεδείγθη διτεῖ εἶναι μέρος γωνίας ἐπιγραφῆς ὑπαρχούσης ἐν Λονδίνῳ, περιεχούστης δὲ ἐνοικιαστήριον συμβόλαιον τοῦ ἐν Πειραιεῖ θεάτρου, καθ' ὃ ὁ ἐργολάθος ὑπεκρεοῦτο νὰ μη λαμβάνῃ χρήματα παρὰ τῶν ιερέων, τοῦ δημάρχου καὶ ἀλλων ἔχόντων δικαιώματα νὰ καθηγηται ἐν τῇ προεδροίᾳ γ') τεμάχιον ἐπιγραφῆς ἀνηκούσης ἀλλοτε εἰς τὸν φιλέλληνα Φίνλαιο, ὑπὲρ ἀνεγνωρίσθη διτεῖ εἶναι μέρος ἀλλης ἐπιγραφῆς ὑπαρχούσης ἐν Λονδίνῳ, καθ' ἥν ἀπονέμονται διάφοροι τιμαι εἰς τὸν Μακεδόνα στρατηγὸν "Λασανδρον. 'Ακολούθως διευθύνων τὴν Αγγλικὴν Σχολῆ κ. Βοσανκετ εώμιλησε δια μακρῶν περὶ τῶν εύρημάτων τῆς υπὸ τῆς Σχολῆς ἐνεργηθείσης ἀνασκαφῆς ἐν Μήλῳ ἐν τῇ θέσει Φυλακωθῆ, ἥτοι περὶ τῶν εύρεθεντων πραϊστορικῶν κτιρίων, τῶν εἰς αὐτὰ ἀνηκουσῶν ὡραίων τοιχογραφιῶν καὶ περὶ τίνων πρωτοφανῶν εἰδῶν προϊστορικῶν ἀγγείων εύρεθεντων αὐτόθι. Πάντων τούτων ἐπεδείχνεις καὶ σχέδια, ἐξήτησε δὲ νὰ συσχετίσῃ τὰ εύρήματα τῆς ἐν Μήλῳ ἀνασκαφῆς πρὸς τὰς εἰς τὸν Κρήτην ἀνασκαφὰς τῶν Ιταλῶν ἐν Φαιστῷ καὶ τῶν "Αγγλων ἐν Κνωσσῷ.

ΓΑΛΛΙΚΗ ΣΧΟΛΗ.

Γ' Ο κ. Βλελμ διευθυντής τῆς Αὐστριακῆς Σχολῆς ἐπιδείξεις ἀντίγραφον γνωστῆς ἀττικῆς ἐπιγραφῆς ὑπαρχούσης στήμερον ἐν Παρισίοις, ἥτις εἶναι ἐλλιπής κατὰ τὸ ημίσιο πρὸς δεξιά μέρος, συνεπλήρωσεν ἐξ εἰκασίας τὰ ἐλλείποντα γράμματα ἀπόντων τῶν

MOYΣΙΚΗ

ΑΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΩΔΕΙΟΥ ἔκαστοτε διδόμεναι· συναυλίαι, δείγματά μᾶλλον τῆς ἐπιμελείας καὶ προσόδου τῶν μαθητῶν, δημόσιαι προπονήσεις καλλιτεχνῶν προετοιμαζομένων διὰ σοβαρωτέρους ἀγώνας, διὰ τοῦ προγράμματος τὴν ἐκλογὴν καὶ τὴν ἀρχογον αὐτοῦ ἐκτέλεσιν ἡμιποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἀληθεῖς καλλιτεχνικαὶ ἀπολαύσεις, συντελοῦν δὲ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἀπολέπτυνσιν παρ' ἡμῖν τοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος.

Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην πρό τινος δοθεῖσαν ἔσχον εὐχαὶράν νὰ ἐκτιμήσω τί ήμπορεῖ νὰ κατορθώσῃ ἔμπειρος καὶ πεφωτισμένη διδασκαλία καὶ ἐπιμέλεια σύντονος καὶ ἐνδελεγχής.

— "Ολοι οι σολλούται μαθηταὶ ἔξετέλεσαν πολὺ καλά τὰ τεμάχιά των. Αἱ δεσποινίδες Ζαφειροπούλου καὶ Παπανικολάου ἔπαιξαν μὲ εὐχέρειαν ἀληθινὴν τὰ δύνσκολα κονσέρτα τοῦ Βέμπερ καὶ Λίστ. ὁ δὲ μικρὸς Ἰωαννίδης μὲ τὸ βιολόντσέλλο του ἀπεκαλύφθη κατέχων τάλαντον πολλὰ ύποσχόμενον διὰ τὸ μέλλον.

Ο χορὸς τῶν μαθητηῶν μετὰ τῆς ὥρηστρας ἔξετέλεσεν ἀπταίστως καὶ μετὰ τελείας ὄρθοφωνίας τὸν Καλιγούλαν τοῦ Φωρέ, σύνθεσιν ἡτις μοῦ ἐφάνη δὲ λίγον ἄτονος καὶ ψυχρά, πάντως δὲ ὅχι κατάλληλος πρὸς τὸ θέμα· ἡ δὲ ὥρηστρα μόνη μίαν εἰσαγωγὴν ἐπὶ βουλγαρικῶν θεμάτων τοῦ κ. Πάχ, καθηγητοῦ

FA. DIESIS

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

ΕΙΣ ΠΡΟΣΕΧΕΣ φύλλον τῶν «Παναθηναίων» θὰ δημοσιεύσωμεν ἄρθρον περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς τέχνης τοῦ ὀνομαστοῦ Ἑλληνος ζωγράφου Δ. Θεοτοκοπούλου, διστις ἔχμασε κατὰ τὴν 17ην ἔκαποντας-τηρίδα ἐν Ισπανίᾳ, ὅπου εύρεσκονται καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του, εἰς δὲ τὴν Ιστορίαν τῆς Τέχνης είνει γνωστὸς ὑπὸ τῷ ὀνόματι el Greco (οἱ Ἑλληνοί). Σήμερον δημοσιεύομεν μίαν τῶν χαρακτηριστικωτέ-ρων εἰκόνων του, «τὸν αἰώνιον πατέρα υποβαστά-

ζοντα νεκρόν τὸν θείον οὐάν τους ἀνάκειμένην ἐν τῇ Μητροπόλει τῆς Σεβίλλης, ητις δύναται νὰ παράσχῃ ιδέαν τῆς Ισχυρᾶς ζωγραφικῆς ιδιοφυΐας του "Ελλήνος καθαριτέγουν.

ΠΡΟΣΕΧΩΣ θὰ δημοσιεύσωμεν ἄρθρον του συνεργάτη του ήμων τεχνοκρήτου κ. Ἐρντ Χάρτ περὶ τέχνης τοῦ ἐσχάτως ἀποθανόντος μεγίστου ζωγράφου τῆς Γερμανίας Ἀρνόλδου Μπέχλιν. Τὸ ἄρθρον θὰ συνοδεύσουν εἰκόνες τῶν καλλίστων ἔργων τοῦ καλλιτέχνου, ἔκτελεσθεῖσαι ἐν Μονάχῳ, ὡς καὶ αὐτοπροσωπογραφία του, ἐμποιούσα μεγίστην αἰσθησιν διὰ τὴν πρωτοπιάν τῆς ἐμπνεύσεως καὶ τὴν βαθείαν μελαγχολίαν, τὴν ὥποιαν ἐνέχει. Ἐπὶ τοῦ ἄριστεροῦ ὥμου του ἐξαγράψησε σκελετόν, ἔκτελούντα, ἐπάνω εἰς μονόχορδον βιολί, τῆς ζωῆς τὸ θιλερὸν τραγοῦδι. Πιστὴ ἀναπαράστασις του μεστοῦ δοκιμασιών βίου τοῦ καλλιτέχνου, τοῦ ὥποιου ἡ τέχνη τόσον ἀργά ἀνεγνωρίσθη.

'Α θνατικά.

ΤΗΝ 25 Μαρτίου ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθίουσῃ τοῦ Πανεπιστημίου ἐνώπιον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως, τοῦ Διαδόχου, τοῦ πρύγκιπος Νικολάου, τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, τοῦ Πρυτάνεως, τῆς Συγκλήτου καὶ πλήθους ἔκλεκτῶν προσκεκλημένων ἀπήγγειλε τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Σπ. Λάζαρος, βαθέως συγκινήσας διὰ τῆς καλλιεπούς καὶ ἐνθουσιώδους αὐτῷ εὐγλωττίας.

Επειτα ήγουμένου τοῦ Βασιλέως κατηλθὸν πάντες εἰς τὴν ἀντολικὴν αὐλὴν τοῦ Πανεπιστημίου, ὃντος εἶχε στηθῆ ἡ ἀναθηματικὴ στήλη τῶν πεσόντων κατὰ τὸν πόλεμον φοιτητῶν, κεκαλυμμένη ὑπὸ Ἑλληνικῆς σημαῖας. Ἐν μέσῳ δὲ βαθείας σιωπῆς ὁ Πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου κ. Κ. Μπασόπουλος εἶπε :

Πανεπιστημίου κ. Κ. Μητρόπολης, την παρακάτω σύντομη αναφορά.
«Μεγαλείστατε! τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον, εὐ-
γνωμοσύνης φόρον τελοῦν πρὸς τοὺς νεαρούς τροφί-
μους, οἵτινες κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον ἔχυσαν τὸ
αἷμά των ὑπὲρ Πίστεως, Πατρίδος καὶ Θρόνου, τῶν
τριῶν τούτων τοῦ Ἑλληνισμοῦ κειμηλίων,
ἀνήγειρε τὴν καλλιμάρμαρον ταύτην ἀναθηματικὴν
στήλην, ἐφ' ἣς χρυσοὶ γράμματις ἐπέγραψε τὰ ὄνο-
ματα αὐτῶν. Εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ ἔξης:»
Αποταλαμψίστης τῆς στήλης ὁ Πρύτανις ἀπήγ-

Πελέπτης θα παραστανθεί προς τηρηση της ομάδας γειτόνων της έξιης όνομάτα:

Σωκράτης Ἀγγελόπουλος Χρήστος Ἀστερίου Δικαιούς Γιατράκος Ἀντώνιος Γεωργοράκης Δημ. Δάμασος Πέτρος Διακονικάκος Κωνσ. Ἐμμανουὴλ Γεωργίου Ζεφυρουλάκος Πέτρος Ζώης Τιμολέων Ἡλιόπολος Ἀριστοτέλης Κατσελίδης Δημήτριος Κόκκινος Ἰωάννης Κορωναῖος Δημ. Κοσμόπουλος Ἰωάννης Κρητικὸς Γεωργίος Μιταντοῆς Ἰωάννης Παναγιωτόπουλος Σεραφειμ Παπαϊωάννου Ἀλέξ. Παπανικολόπουλος Ἡρακλῆς Παραπαρίας Δημήτρ. Παπούνης Πέτρος Σκιαδᾶς Χρ. Τσουτσόπουλος.

«Αίωνια ἡ μνήμη τῶν γενναίων τούτων τῆς Πατρίδος προομάχων».

Πρὸς δὲ τοὺς γύρω φοιτητὰς ἀπότεινόμενος :
«Καὶ σύ, ἀκαδημαϊκὴ νεότης, στεφάνωσον τὸ κενο-
τάφιον τῶν συναδέλφων σου διὰ τοῦ στεφάνου τῆς
δόξης μιμουμένη ἀυτούς. Ἡ ὑπὲρ τοῦ βωμοῦ τῆς
Πατρίδος θυσία τῶν νεκρῶν τούτων τῆς ἐπιστήμης καὶ
τῆς Πατρίδος στρατιωτῶν εἶνε ὑπόδειγμα ἀρετῆς, ἀρε-
τῆς κατ' ἔξογήν της Ἑλληνικῆς, φερούσης τὸ μέγιο
ἐλληνικὸν ἔμβλημα τῶν αἰώνων».

ΤΗΝ ΠΑΡΕΛΘΟΥΣΑΝ Πέμπτην, 23 Μαρτίου,
την έτελέσθη ἐν τῷ Παρνασσῷ ἐσπερὶς πρὸς τιμὴν
τῆς μνήμης τοῦ Γύζη ἐνώπιον πολλοῦ καὶ ἔκλεκτοῦ
ἀκροατηρίου. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ κ. Ι. Πολέμης
ἀπῆγγειλε τὸ «Παραμύθι τῆς Γιαγιᾶς» τὸ ἐκ τῆς
εἰκόνος τοῦ Γύζη ἐμπνευσθὲν τρυφερὸν διηγηματικὸν
ποίημα, τὸ ὅποιον ἀηδημοσιεύθη εἰς τὰ «Παναθήναια»
μετ' αὐτὸν δὲ ὁ ἀρχισυντάκτης τοῦ «Ἀστεως» κ.
Δ. Κακλαμᾶνος ὥμιλτος περὶ τοῦ Γύζη καὶ τοῦ ἔργου
του, ἐπιδεῖξας εἰς φωτεινάς προβολάς τὰς ὡραιοτέρας
καὶ χαρακτηριστικωτέρας ἐκ τῶν εἰκόνων των. «Ο
ὅμιλητής, εἰς τοῦ ὄποιού τὸν λόγον διημειέθει ή συγ-
χίνησις καὶ ή ἔξαρσις, ἐφ' ὅσον διηγείτο ἐντυπώσεις
καὶ ἀναμνήσεις του ἡ ἔκρινε καὶ ἔχαρακτήριζε, διή-
ρεσεν εἰς δύο περιόδους την καλλιτεχνικὴν δρᾶσιν τοῦ
Γύζη, τὴν τῆς ωπογραφίας καὶ τὴν ὀλληγορικήν,
μετὰ λεπτομερῆ δὲ καθορισμὸν τοῦ λεγομένου «Νεοϊ-
δανισμοῦ» ἔχαρακτήρισε μιστηριῶν αὐτοῦ ὑπέροχον τὸν
ἔλληνα καλλιτέχνην. Τὴν ὡραίων αὐτοῦ ὅμιλίαν, ἣτις
ἡκούσθη μετὰ βαθείας προσοχῆς καὶ τὴν ὄποιαν ἔρ-
ραινον τὰ σιωπηλὰ δάκρυα τῶν τριῶν μελανεμόνων
ἀδελφῶν τοῦ Γύζη, ἐπέρανεν ὡς ἔξης ὁ κ. Κακλα-
μᾶνος: «Τὰ ὅστα τοῦ Γύζη ἀναπαύονται εἰς τὸ Βίρη-
ναιον τοῦ Μονάχου, νοσταλγὰ τοῦ κυανοῦ τῆς Ἐλλά-
δος, ἀλλὰ θὰ ἡτο ἀσυγχώρητον ἀν δὲν ἀπεκομίζαμεν
τούλαγιστον τὰ ἔργα του, ὅσα ἐνεπευσθη, ἐδημιούρ-
γησε καὶ εἰργάσθη, μίαν ἔγων ἀγάπην, τὴν ἀγάπην
τῆς ἴδεας, τὴν ὄποιαν δι' αὐτὸν ἔξεπροσώπει ἡ Ἐλ-
λάς, καὶ πρὸς ἓν προσηλωμένος ἀστέρα, τὸν ἀστέρα
ὅστις στήθει ἀδικοὶ ἐπὶ τοῦ ἀετώματος τοῦ Παρθενῶνος.

ή ίστορία αύτης παρελαύνει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας, ἔκτακτον ἐνδιαφέρον προσλαμβάνει τὸ περὶ Κύπρου ὥραιον ἄρθρον, τὸ ὃποῖον ἔγραψε διὰ τὰ «Παναθήναια» ὁ πρόεδρος τοῦ «Πατριωτικοῦ Συνδέσμου τῶν Κυπρίων» κ. Γ. Φραγκούδης, ὁ ἀκαταπόνητος πρωτεργάτης τῆς Κυπριακῆς Ἐκθέσεως.

Ο ΒΔΕΠΩΝ πρὸ τινων ἡμερῶν τὰ μικρὰ γαριτωμένα κοράσια καὶ τὰς ἀνθηράς ἐφίζους νὰ διαγωνίζωνται ἐν τῷ Γυμναστηρίῳ τοῦ Ἐθνικοῦ Γυμναστικοῦ Συλλόγου εἰς τὸν δρόμον καὶ τὸ πήδημα, ἐν ᾧ ἀνεμίζοντο αἱ λυταὶ κόμαι των, ἐνθυμεῖτο, γωρίς γὰ τὸ θέλη, τὸ διὰ τὰς Σπαρτιάτιδας νεάνιδας χορικὴν ἀσμα τοῦ Ἀριστοφάνους «ῶς ἵπποι νεαροὶ τρέχουν αἱ κόραι παρὰ τὸν Εὔρωταν, αἱ δὲ κόμαι των σείονται ὡς αἱ τῶν Βακχῶν ὅταν πηδοῦν

χρατοῦσαι θύρσον». Βεβαίως οἱ ὥραιοι ἔκεινοι χρόνοι δὲν εἶνε ἴσως δυνατὸν νὰ ἐπιστρέψουν καὶ ἴσως θὰ μείνουν ὡς ὥραιον ὄνειρον τοῦ παρελθόντος· ἀλλ' εἶνε ὀναντίρρητον ὅτι ἡ Γυμναστική, ἡτίς ἔλαβε τόσην ζωὴν κατὰ τὰ τελευταῖς ἔτη παρήμει, καλλιεργεῖται ἐναμιλλώς πρὸς τοὺς ἄρρενας καὶ ὑπὸ τοῦ θήλεος φύλου καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς ἐν ὅχι μεγαλειτέρας ἐπιτυχίας. Αἱ μαθήτριαι τῆς Σχολῆς τῆς «Ἐνώσεως τῶν Ἑλληνίδων», νεάνιδες διδασκόμεναι τὴν νηπιαγωγικήν μέθοδον ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν ἐποπτελαν τῆς κυρίας Λασκαρίδου, αἵτινες ἔξητάσθησαν εἰς τακτικὰς ἀσκήσεις, μετὰ τὰ κοράσια τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Σούτερ ἐπίσης διδαχθέντα, ἐθαυμάσθησαν διὰ τὰς ὥραιας, σεμνάς, ἐρρύθμους κινήσεις των. Μίαν τῶν ἀσκήσεων τούτων παριστάνει ἡ δημοσιευμένη εἰκὼν μας, ληφθεῖσα ἀπὸ φωτογραφίαν φιλοφρόνως δοθεῖσαν εἰς ἡμᾶς.

Ἀσκήσεις μαθητριῶν τῆς «Ἐνώσεως τῶν Ἑλληνίδων».

Φωτογραφία Κυρίας Μ. Μ. Νεγρεπόνη.